

Master Forensisch Sociale Professional

Module 5 [ADR-MFSP-M5-17]

Onderzoeksvaardigheden voor forensisch sociale beroepspraktijken

MAAT(JES)WERK

VRIJWILLIGERS IN HET GEDWONGEN KADER

Een onderzoek naar factoren voor een gunstige bemiddeling
tussen justitiabelen en vrijwilligers tijdens het reclasseringstraject

Deeltoets 2 : Onderzoeksrapportage
Naam : Sanne Stals
Studentnummer : 1693250
Datum : 27-06-2018

Voorwoord

Dit onderzoeksrapport is de afsluiting van de master 'Forensisch Sociale Professional', gevolgd aan de Hogeschool Utrecht. Sinds 2010 ben ik werkzaam als reclasseringswerker bij het Leger des Heils te Eindhoven. Toen ik in 2015 kennis nam van de mogelijkheid om deels via mijn werkgever de opleiding tot forensisch professional te kunnen volgen, zag ik dit als een kans om mijn kennis en vaardigheden binnen het werken in het gedwongen kader te kunnen verdiepen en vergroten. Ik ben zeer tevreden over het niveau en de kwaliteit van de master en hoewel het met tijden een zware belasting was, heb ik geen dag spijt gehad van mijn keuze.

Het onderzoeksrapport dat voor u ligt, betreft een onderzoek naar de inzet van vrijwilligers binnen het gedwongen kader, specifiek tijdens het reclasseringstraject. De interesse in dit aspect van het werk komt deels voort uit de persoonlijke ervaring dat het hebben van een steunend netwerk in moeilijke tijden van onschatbare waarde is. Uit mijn werkervaring weet ik dat het hebben van een steunend netwerk lang niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Binnen de regio Eindhoven waar ik werkzaam ben, is het maatjesproject Vrij & Verder actief, dat zich richt op (ex)-justitiabelen en hun 'achterblijvers'. Het was mij bekend dat de aanmeldingen bij dit project vanuit de reclassering de laatste jaren terugloopt, terwijl de maatschappij er niet bepaald minder individualistisch op lijkt te zijn geworden. Ik besloot mij derhalve te richten op de factoren die (met name in de praktijk) een rol spelen bij de gunstige bemiddeling tussen vrijwilligers en justitiabelen binnen het reclasseringstraject.

Dit onderzoek was niet mogelijk geweest zonder de hulp van een aantal mensen. Ik wil het project Vrij & Verder - onderdeel van de Vrijwillige Hulpdienst Eindhoven - en hun vrijwilligers en cliënten, bedanken voor hun medewerking aan het onderzoek. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar de coördinatrice Jolanda van de Hurk, die mij van de benodigde (voor)informatie heeft voorzien en een cruciale rol heeft gespeeld in het werven van respondenten binnen het project. Uiteraard gaat mijn dank ook uit naar alle collega reclasseringswerkers die in hun drukke agenda tijd hebben vrijgemaakt om deel te nemen aan de interviews. Zonder hen had ik dit onderzoek niet kunnen uitvoeren. Daarnaast ben ik zeer te spreken over de inhoud en snelheid van de feedback van mijn scriptiebegeleidster vanuit de Hogeschool Utrecht, mevrouw L. Kleijer-Kool. De begeleiding heeft het niveau van het onderzoek naar mijn mening naar een hoger niveau getild, waarvoor mijn dank.

Tot slot - ik zei het al eerder in dit voorwoord - is het hebben van een steunend netwerk van groot belang. In het bijzonder wil ik daarom een aantal mensen die mij dierbaar zijn bij naam noemen, die mij het afgelopen half jaar door dik en dun hebben gesteund. Allereerst mijn directe collega's Ad de Kok, Wilko van Kempen, Janneke Vogels, Marjolein Jager en Jan van Glabbeek. Daarnaast een woord van dank aan mijn ouders, die in alles altijd 100% achter mij staan en mij ook nu - daar waar ze konden - hebben geholpen. En last but not least, wil ik mijn zus Imke Stals, mijn vriendinnen Annick Rademakers, Tara Keersmaekers, Dieudonné van den Heurik en mijn lieve vriend Luc Favié bedanken voor hun interesse, peptalks en welkome afleidingen in het afgelopen half jaar.

Sanne Stals
Eindhoven, juni 2018.

Samenvatting

Van oudsher is het reclasseringswerk ontstaan door vrijwilligers die zich het lot van (ex-)gedetineerden aantrokken. Door de professionalisering van het reclasseringswerk zijn vrijwilligers meer en meer naar de achtergrond verdwenen. Vrijwilligers kunnen echter een belangrijke bijdrage leveren aan de resocialisatie van justitiabelen. In de regio Eindhoven is een professionele vrijwilligersorganisatie actief die zich richt op ondersteuning aan justitiabelen en hun 'achterblijvers', mede tot stand gekomen in samenwerking met reclassering Leger des Heils. Echter, de aanmeldingen vanuit de reclassering loopt sinds jaren terug. Reclassering Leger des Heils, maar ook de overige twee reclasseringsorganisaties (Reclassering Nederland en Stichting Verslavingsreclassering GGZ) willen de inzet van vrijwilligers vergroten. Momenteel wordt hier beleid op ontwikkeld. Onderhavig onderzoek staat los van dit landelijk project, maar sluit hier wel bij aan. Waar het landelijk project van de drie reclasseringsorganisaties zich met name richt op het 'hoe en waarom' de inzet van vrijwilligers vergroot dient te worden, richt dit onderzoek zich op de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen vrijwilliger en justitiabele binnen het reclasserings-traject.

Onderzocht is welke factoren uit de theorie en de empirie van invloed zijn op deze gunstige bemiddeling, en hoe dit zich verhoudt tot de huidige situatie. Hiervoor zijn interviews gehouden met vrijwilligers van het project Vrij & Verder en met reclasseringswerkers van de reclassering van het Leger des Heils te Eindhoven. Daarnaast is een enquête uitgezet onder justitiabelen die momenteel maatjescontact hebben met een vrijwilliger van Vrij & Verder. Wat opvalt, is dat de gunstige factoren op basis van de theorie en de empirie in grote lijnen met elkaar overeenkomen. Afgezet tegen de huidige situatie, valt echter op dat onder reclasseringswerkers (te) weinig vertrouwen bestaat dat de vrijwilligers voldoende competent zijn om met de doelgroep om te gaan. Reclasseringswerkers vrezen dat zij (onbewust) het traject in negatieve zin kunnen beïnvloeden en zijn daarom terughoudend met het doorverwijzen van justitiabelen waarbij sprake is van complexe(re) problematiek. Wanneer dit wordt vergeleken met de problematiek van justitiabelen die momenteel door vrijwilligers van Vrij & Verder worden begeleid, lijken reclasseringswerkers op voorhand justitiabelen uit te sluiten die wellicht prima bemiddelbaar zijn. De beoordeling ervan blijft maatwerk, maar doordat verwijzingen niet (voldoende) plaatsvinden kan deze beoordeling niet worden gemaakt. Desondanks staan reclasseringswerkers wel open voor een intensievere samenwerking met vrijwilligers, met name is behoefte aan vrijwilligers die kunnen worden ingezet voor praktische, kortdurende interventies en hand- en spandiensten. Een meerderheid van de reclasseringswerkers uit de behoefte aan een eigen vrijwilligerspoule, mogelijk omdat dan ook meer zicht is op de competenties van de vrijwilligers hetgeen hen helpt bij de afweging om hen wel of niet in te zetten.

Op basis van de analyse van de bevindingen en de conclusies, zijn aanbevelingen gedaan naar de reclassering van het Leger des Heils. Deze aanbevelingen richten zich op de samenwerking met Vrij & Verder, alsmede op de behoefte van de reclasseringswerkers aan een eigen vrijwilligerspoule.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	6
1.1 Introductie van het probleem	7
1.2 Onderzoekskader	8
1.3 Afbakening van het onderzoek	8
1.4 Doelstelling van het onderzoek	8
1.5 Vraagstelling van het onderzoek	8
2. Theoretisch kader	10
2.1 Definiëring en operationalisering begrippen	10
2.1.1 Bemiddeling	10
2.1.2 Begeleiding	11
2.2 Theorie over de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen en de eigenschappen c.q. rol van de betrokken actoren	11
2.2.1 Sociaal kapitaal	12
2.2.2 Inzet van vrijwilligers bij de begeleiding van justitiabelen	12
2.2.3 Eigenschappen van justitiabelen bij begeleiding door (een) vrijwilliger(s)	14
2.2.4 Rol van de professional: de reclasseringswerker	14
2.3 Theoretische vraagstelling	16
2.3.1 Beantwoording theoretische deelvraag 1	16
2.3.2 Beantwoording theoretische deelvraag 2	16
2.3.3 Beantwoording theoretische deelvraag 3	16
2.3.4 Beantwoording theoretische vraagstelling	17
2.4 Conceptueel model	17
3. Methodologische verantwoording	19
3.1 Casus	19
3.2 Onderzoeksstrategie	19
3.3 Gegevensverzameling en -analyse	20
3.3.1 Keuze voor de respondenten	20
3.3.2 Keuze voor de wijze van informatieverzameling	21
3.4 Validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek	21
3.4.1 Interne validiteit	21
3.4.2 Externe validiteit	22
3.4.3 Betrouwbaarheid	23

4. Onderzoekresultaten	24
4.1 Huidige en gewenste situatie rondom inzet van vrijwilligers bij justitiabelen in de regio	
Eindhoven	24
4.1.1 Vrijwilligersaanbod in de regio	24
4.1.2 Hulpvraag justitiabelen.....	25
4.1.3 Ondersteuning vs. signalering	26
4.1.4 Overige ideeën en suggesties van respondenten t.a.v. de gewenste situatie	29
4.2 Eigenschappen betrokken actoren	29
4.2.1 Eigenschappen 'geschikte' justitiabelen	30
4.2.2 Eigenschappen 'geschikte'vrijwilligers.....	30
4.2.3 Rol van de reclasseringswerker	31
4.2.3.1 Theoretische kennis en kennis van (lokale) mogelijkheden rondom vrijwilligers	31
4.2.3.2 Analytisch vermogen	31
4.2.3.3 (Bege)leiden van vrijwilligers	33
4.3 Beantwoording empirische vraagstelling.....	33
5. Conclusie, aanbevelingen en kritische reflectie	36
5.1 Beantwoording analytische vraagstelling	36
5.1.1 Factoren die ingevolge de theorie en empirie van invloed zijn op een gunstige bemiddeling .	36
5.1.2 Verhouding gunstige factoren met betrekking tot de huidige situatie	37
5.2 Conclusie	38
5.2.1 Algemene conclusie	39
5.2.2 Conclusies per topic	39
5.3 Aanbevelingen	40
5.4 Kritische reflectie	41
5.4.1 Theoretische reflectie.....	41
5.4.2 Bruikbaarheid van de resultaten	42
5.4.3 Reflectie op de rol van onderzoeker.....	42
Literatuurlijst.....	43
Bijlage 1 Topics en vragen reclasseringswerkers	46
Bijlage 2 Topics en vragen vrijwilligers.....	47
Bijlage 3 Enquête justitiabelen.....	48

1. Inleiding

De reclassering biedt begeleiding en/of houdt toezicht op 94% van de zaken waarbij bijzondere voorwaarden zijn opgelegd (Jacobs, Van Kalmthout, & Von Berg, 2006, p.8). Jacobs et al. geven aan dat de ervaring leert dat in de eerste periode na het vonnis, de kans op recidive het grootst is (p.6). Deze periode verdient daarom extra aandacht om de kans op een geslaagd traject te vergroten. Uit onderzoek blijkt namelijk ook dat een crimineel verleden samenhangt met verbroken verbindingen met anderen: school, werk of de omringende samenleving (Nelissen, 2010). Indien het een reclasseringscliënt ontbreekt aan een prosociaal vangnet, ligt het voor de hand dat iemand weer terechtkomt in zijn negatieve netwerk. Nelissen geeft aan dat met name bij persistente daders het netwerk van conventionele bindingen met familie of met een breder sociaal verband in veel gevallen ontmanteld is, of dat het juist nodig is om dit te ontmantelen. Hij benadrukt dat het aanknopingspunt voor het ombuigen van criminele carrières ligt in het verbeteren van de kwaliteit van bindingen met anderen. De Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: RSJ) komt tot dezelfde bevindingen: "Het hebben van sociale contacten, het herstellen van betrekkingen met partners, ouders en anderen zijn belangrijke voorwaarden om zich weer geaccepteerd te voelen en niet terug te vallen in oud gedrag." (RSJ, 2010, p.5). Ook Bosker, Donker, Menger en Van der Laan (2013, p.94) geven aan dat positieve sociale bindingen een belangrijke factor zijn voor het stoppen van delinquent gedrag. De verklaring ligt in de informele sociale theorie, die ervan uitgaat dat mensen met positieve sociale bindingen minder worden blootgesteld aan risicovolle situaties en dat deze bindingen ondersteuning kunnen bieden bij re-integratie. De sociale bindingen functioneren als een vorm van sociaal kapitaal.

Van oudsher is het reclasseringswerk ontstaan door vrijwilligers die zich het lot van (ex-)gedetineerden aantrokken. Het werk richtte zich op begeleiding en resocialisatie (Krutzen & Nicol, 2005). In loop van de vorige eeuw hebben vrijwilligers plaats gemaakt voor professionals en met name de afgelopen decennia is het reclasseringswerk steeds verder geprofessionaliseerd. De Croes en Vogelvang (2010) stellen dat er sprake lijkt te zijn van een verschuiving van landelijk beleid naar het accent op veiligheid en beheersing, waarbij resocialisatie niet langer het doel is, maar een middel is om recidive terug te dringen. Ook de RSJ geeft aan dat de begeleiding van justitiabelen door de reclassering zich steeds meer richt op toezicht en controle. Begeleiding door een reclasseringswerker kan niet meer zoals voorheen plaatsvinden op eigen verzoek van een justitiabele, maar enkel nog in opdracht van het Openbaar Ministerie, de rechter of Dienst Justitiële Inrichtingen. Echter, dit betekent volgens hen niet dat de behoefte aan begeleiding niet meer kan bestaan (RSJ, 2010). Volgens De Croes en Vogelvang (2010) is - in grote lijnen - de inzet van vrijwilligers afgenomen onder invloed c.q. bemoeienis van de overheid (subsidie en toezicht), door het groeiende vertrouwen in (de noodzaak van) professionals en door een meer specifieke invulling van het reclasseringswerk en bijbehorende eisen aan de deskundigheid van de werkers.

Volgens RSJ kan de inzet van professionals gericht op het terugdringen van recidive, door een goed ondersteund (vraag-)gericht vrijwilligersbeleid, versterkt worden. RSJ pleit voor de inzet van vrijwilligers omdat zij, als vertegenwoordigers van de maatschappij, kunnen bijdragen aan het ontstaan van nieuwe, positieve relaties doordat zij vanuit persoonlijk en menselijk contact kunnen inspringen op datgene wat een professional niet (meer) kan leveren. RSJ stelt dat de binding van een vrijwilliger met een (ex-)gedetineerde het aansprekende en onderscheidende element is dat een beroepsmatige relatie per definitie te boven gaat. Hierdoor zijn vrijwilligers, in aanvulling op professionals, in staat om een grote rol te spelen ten aanzien van het aangaan van nieuwe positieve relaties en de begeleiding van de terugkeer van (ex-)gedetineerden naar de samenleving (RSJ, 2010). Ook Reclassering Nederland heeft in 2010 door De Croes en Vogelvang onderzoek laten verrichten naar de inzet van vrijwilligers binnen de reclassering. Zij concluderen dat de inzet van vrijwilligers gelegitimeerd en zelfs aangemoedigd kan worden vanuit de missie en visie van Reclassering Nederland, waarbij rekening gehouden moet worden met de professionalisering die heeft plaatsgevonden (De Croes & Vogelvang, 2010, p. 49).

1.1 Introductie van het probleem

Dat de waarde van de inzet van vrijwilligers bij (ex)gedetineerden heden ten dage nog altijd wordt erkend, blijkt onder andere uit de subsidies die vanuit de overheid worden toegekend. Het budget voor Vrijwilligerswerk bij de Sanctietoepassing is in 2014 structureel verhoogd met 1,5 miljoen euro en in het nieuwe Regeerakkoord 2017-2021 is bepaald dat het budget vanaf 2018 - de precieze verhoging is thans nog niet bekend - wederom verhoogd wordt (*Staatscourant*, nr. 69662, 2017). Doordat het recente regeerakkoord resocialisatie en reclassering steviger positioneert bij de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen, komt er ook meer ruimte voor aandacht voor de inzet van vrijwilligers (Driessen, Uytterlinde, Verheijen & Polders, 2018). De drie reclasseringsorganisaties in Nederland (3RO: Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Leger des Heils) ontwikkelen daarom beleid om de inzet van vrijwilligers binnen de 3RO te vergroten. Er ligt thans een voorstel om een project te starten om door middel van pilots te experimenteren met de inzet van vrijwilligers in toezicht. Het doel van de pilots is te onderzoeken hoe een gestructureerde inzet van vrijwilligers tijdens toezicht bij reclasseringscliënten verbreed en methodisch onderbouwd kan worden en op welke wijze reclasseringsprofessionals en vrijwilligers in de praktijk structureel kunnen samenwerken en elkaars werk kunnen versterken. De looptijd van de pilots zal negen maanden duren en zal plaatsvinden van september 2018 t/m mei 2019 (Driessen et al., 2018).

Uit onderzoek blijkt aldus dat vrijwilligers een meerwaarde hebben in de resocialisatie van delinquenten. De overheid stelt budget beschikbaar, de organisatie onderschrijft het belang van het ontwikkelen van vrijwilligersbeleid en in de regio Eindhoven is een professionele organisatie actief die vrijwilligers traint en ondersteunt in het begeleiden van mensen met justitiecontacten (Vrijwillige Hulpdienst Eindhoven, project Vrij & Verder). Nu de reclassering steeds vaker kampt met wachtlijsten, de kans op recidive in de eerste weken na het vonnis het grootst is en het gebrek aan een pro sociaal netwerk deze recidive verhoogt, lijkt het voor de hand te liggen dat reclasseringswerkers gebruik maken van het vrijwilligersaanbod. In de praktijk is dit echter nauwelijks het geval, zo blijkt uit een rondvraag onder reclasseringswerkers op unit Eindhoven, Leger des Heils. Ook het project Vrij & Verder ziet de laatste jaren een terugloop van aanmeldingen vanuit de reclassering. De reden waarom er weinig gebruik wordt gemaakt van vrijwilligers dient nader onderzocht te worden. Een argument dat in het vooronderzoek onder reclasseringswerkers meerdere keren naar voren komt, is dat de justitiabelen qua problematiek niet geschikt worden bevonden voor aanmelding. Dit is opvallend, nu uit het gesprek met project Vrij & Verder blijkt dat de grootste groep vrijwilligers momenteel wordt ingezet voor begeleidingsactiviteiten voor justitiabelen die gaan resocialiseren vanuit De Woenselse Poort, de forensische psychiatrische kliniek in Eindhoven. Door reclasseringswerkers wordt echter ingeschat dat de problematiek van een grote groep justitiabelen - ook zonder (noodzaak tot) klinische behandeling - te zwaar is voor vrijwilligerscontact. Onduidelijk blijft welke factoren van invloed zijn om vrijwilligers in te zetten binnen het reclasseringswerkveld en daarmee ook op welke wijze reclasseringsprofessionals en vrijwilligers in de praktijk structureel kunnen samenwerken en elkaars werk kunnen versterken.

Het voor u liggende onderzoeksrapport staat los van eerder genoemde landelijk project van 3RO, maar het sluit wel aan bij de eerder beschreven doelstelling van het project. Het project van 3RO richt zich met name op het 'hoe en waarom' de inzet van vrijwilligers vergroot dient te worden. Het onderzoeksrapport dat voor u ligt, richt zich daarentegen op de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen vrijwilligers en justitiabelen binnen het reclasseringstraject. Het is tot stand gekomen naar aanleiding van een praktijkprobleem dat zich afspeelt op de unit van het Leger des Heils te Eindhoven: er is professioneel georganiseerd lokaal aanbod gericht op de doelgroep van de reclassering (project Vrij & Verder), maar desondanks is er al jaren een terugloop van aanmeldingen vanuit de reclassering (J. van den Hurk, persoonlijke communicatie, 16 januari 2018). Los van het nut, de noodzaak en de mogelijkheden om vrijwilligers in te zetten, zal de uitvoering van het beleid wat 3RO gaat ontwikkelen staan of vallen bij de reclasseringswerkers op de werkvloer. Indien daar onvoldoende kennis en/of vertrouwen bestaat ten aanzien van dit onderwerp, of de meerwaarde niet gezien wordt, lopen de reclasseringsorganisaties het

risico dat het wederom een stille dood sterft. Het is daarom belangrijk dat er aandacht is voor alle partijen die betrokken zijn bij de uitvoering ervan: de justitiabelen, de vrijwilligers én de reclasseringswerkers.

1.2 Onderzoekskader

Het landelijk management van Leger des Heils Reclassering en Jeugdbescherming heeft als doel het vrijwilligersbeleid in beide sectoren te ontwikkelen. Uit het verkennend literatuuronderzoek blijkt dat vrijwilligers een belangrijke rol kunnen spelen bij de re-integratie van justitiabelen. De overheid stelt budget beschikbaar, wat in 2018 zelfs verhoogd wordt. In het gebied Eindhoven en omgeving, waar dit onderzoek zich op richt, is daarnaast aanbod aanwezig van geselecteerde en getrainde vrijwilligers die gemotiveerd zijn om met deze doelgroep aan de slag te gaan. Desondanks maakt de reclassering van het Leger des Heils in Eindhoven steeds minder gebruik van het aanbod.

Om na te gaan of, en op welke wijze de inzet van vrijwilligers binnen de reclassering Leger des Heils Eindhoven gestimuleerd kan worden, dient helder te zijn welke obstakels de reclasseringswerkers zien bij de inzet van vrijwilligers, wat er van de vrijwilligers kan en mag worden verwacht, welke justitiabelen geschikt worden bevonden voor begeleiding door een vrijwilliger en welke rol en taken de reclasseringswerker hierin heeft. In dat kader is besloten een diagnostische gap analysis uit te voeren, gebaseerd op de analyse van het verschil tussen de gewenste en de feitelijke situatie met betrekking tot de inzet van vrijwilligers, gespecificeerd naar bovenstaande punten, door de reclassering van het Leger des Heils in Eindhoven en vrijwilligers van project Vrij & Verder. Op die manier kan gekomen worden tot een beschrijving van de eisen waaraan een interventie zou moeten voldoen om het probleem op te lossen of om tot de gewenste situatie te komen.

1.3 Afbakening van het onderzoek

Tijdens het vooronderzoek is gebleken dat er vele invalshoeken gekozen kunnen worden ten aanzien van het onderwerp 'inzet vrijwilligers binnen het reclasseringswerkveld'. Voor een gedegen uitvoering van het onderzoek, is afbakening noodzakelijk. Vanwege de looptijd van het onderzoek en praktische redenen (netwerk) is ervoor gekozen om het onderzoek te beperken tot één reclasseringsorganisatie, één vrijwilligersorganisatie en één regio, te weten de Reclassering van het Leger des Heils regio Eindhoven en het project Vrij & Verder van de Vrijwillige Hulpdienst Eindhoven.

Zoals reeds benoemd, richt het onderzoek zich op factoren die direct (kunnen) samenhangen met de drie voornaamste actoren: de justitiabelen, de vrijwilligers en de reclasseringswerkers. Er wordt enkel gefocust op factoren die binnen de invloed van de betrokken actoren vallen. Om die reden worden overige factoren, zoals de wijze van financiering en wet- en regelgeving rondom de inzet van vrijwilligers, buiten beschouwing gelaten.

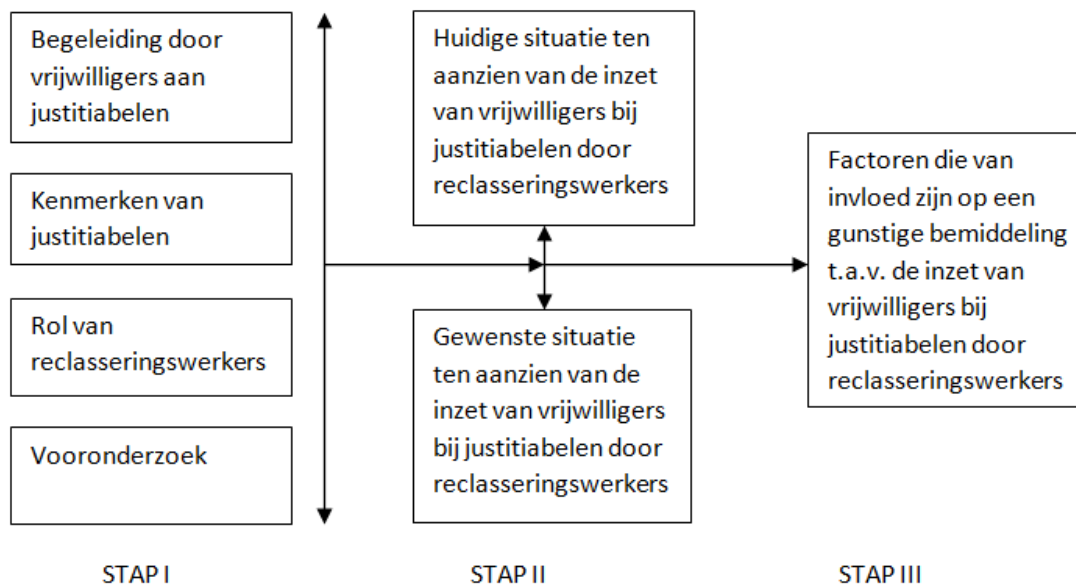
1.4 Doelstelling van het onderzoek

In dit onderzoek luidt de doelstelling als volgt:

"Het doel van het onderzoek is om de structurele inzet van vrijwilligers bij justitiabelen van Reclassering Leger des Heils unit Eindhoven te vergroten, door inzicht te geven in de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen justitiabelen en vrijwilligers."

1.5 Vraagstelling van het onderzoek

Het onderzoeksmodel dient om tot een juiste formulering van de vraagstelling te komen (Doorewaard et al., 2016) en ziet er in dit onderzoek als volgt uit:

Op basis van dit onderzoeksmodel kunnen de volgende drie vraagstellingen met bijbehorende deelvragen geformuleerd worden:

- Theoretische vraagstelling:
Wat is er in de literatuur bekend over de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling t.a.v. de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers?
 1. Wat zegt de theorie over de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen?
 2. Wat is er bekend over de kenmerken van justitiabelen bij begeleiding door (een) vrijwilliger(s)?
 3. Wat vraagt de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen van reclasseringswerkers en vrijwilligers?
- Empirische vraagstelling:
Wat is de huidige en wenselijke situatie, volgens de betrokken actoren in de regio Eindhoven, ten aanzien van de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling betreffende de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers?
 1. Hoe ziet de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen in de regio Eindhoven er in de praktijk uit en wat vinden de betrokken actoren belangrijk om te behouden en/of te veranderen?
 2. Welke eigenschappen van de betrokken actoren zijn volgens vrijwilligers van Vrij & Verder en reclasseringswerkers van het Leger des Heils Eindhoven van belang om een gunstige bemiddeling tussen de justitiabele en de vrijwilliger te kunnen realiseren?
- Analytische vraagstelling:
Welke factoren zijn volgens de theorie en de empirie van invloed op een gunstige bemiddeling t.a.v. de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers en hoe verhoudt dat zich tot de huidige situatie?

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de relevante kernbegrippen gedefinieerd en geoperationaliseerd. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de beschikbare en relevante theorie ten aanzien van de inzet van vrijwilligers, vanuit de drie actoren die direct betrokken zijn bij de totstandkoming van de bemiddeling: de vrijwilligers, de justitiabelen en de reclasseringswerker. Afgesloten wordt met de beantwoording van de theoretische vraagstelling.

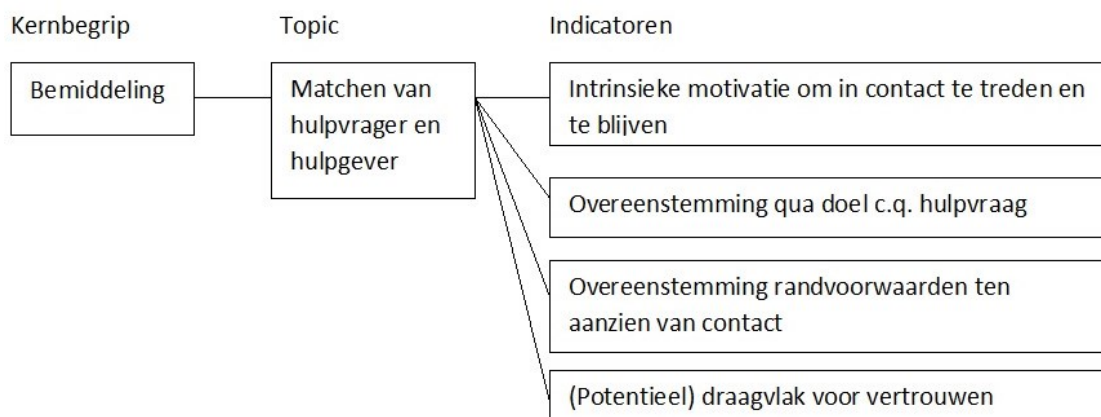
Onder vrijwilliger wordt in dit onderzoek verstaan: een persoon die in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald werk verricht ten behoeve van anderen of de samenleving (Dekker & Hart, 2001; Pennen, 2003). Onder justitiabele wordt verstaan: een persoon die als verdachte met justitie te maken kreeg (Wartna, Tollenaar, Verweij, Alberda & Essens, 2016). Onder reclasseringswerker wordt verstaan: een professional die justitie en gevangeniswezen adviseert over verdachten en veroordeelden, begeleiding en controle houdt op onder toezicht gestelden, gedragstrainingen geeft en/of werkgestraften begeleidt (Reclassering Nederland, z.d.-a).

2.1 Definiëring en operationalisering begrippen

Om ondubbelzinnige interpretatie van de onderzoeksvraag te bewerkstelligen, dienen de daarin opgenomen begrippen geen ruimte over te laten voor eigen interpretatie. In deze paragraaf worden de voornaamste begrippen - *bemiddeling* en *begeleiding*- daarom gedefinieerd en geoperationaliseerd.

2.1.1 Bemiddeling

In geval van vrijwilligerswerk, kan bemiddelen worden gezien als "het bij elkaar brengen van vraag en aanbod in het vrijwilligerswerk" (Stubbe & Van Dijk, 2006, p.11). Toegespitst op het thema in dit onderzoeksrapport, specificeert onderzoeker dit nader naar: *Het matchen van hulpvragers en vrijwilligers op grond van vraag en aanbod*. Om het begrip *bemiddeling* meetbaar te maken, is deze in onderstaand schema geoperationaliseerd:

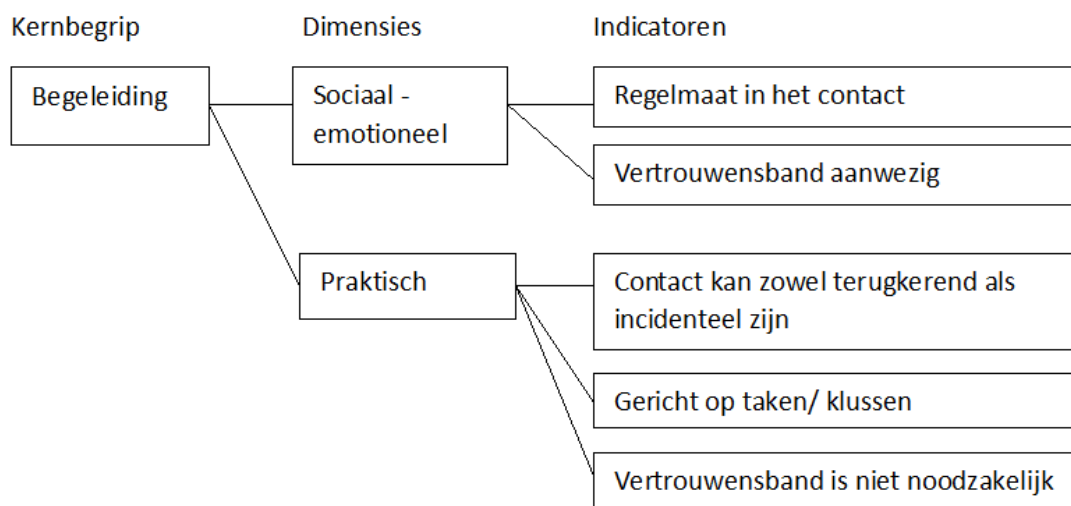

Zoals reeds in de vorige paragraaf aan bod is gekomen, is het bij de inzet van vrijwilligers bij justitiabelen volgens De Croes & Vogelvang (2010) van belang dat de justitiabele zelf de behoefte uit aan ondersteuning of signalering door een vrijwilliger. De indicator 'intrinsieke motivatie' houdt daarmee in, dat de persoon de activiteit onderneemt, omdat deze activiteit op zichzelf prettig of interessant is (Duijnhouwer, 2005) en heeft in dit onderzoek zowel betrekking op de justitiabele als op de vrijwilliger. Met overeenstemming qua doel c.q. hulpvraag, wordt bedoeld dat het doel c.q. de hulpvraag van de justitiabele in het contact centraal staat. Dit hangt samen met overeenstemming van de randvoorwaarden ten aanzien van contact, de derde indicator. Dit leidt tot de vierde indicator: (potentieel) draagvlak voor vertrouwen. Deze laatste indicatoren sluiten daarbij aan bij de presentietheorie, in 2001 gepresenteerd door Andries Baart (Baart, 2001). De basis van de

presentietheorie is 'het er zijn, met aandacht voor de ander'. Presentiebeoefenaars stemmen zich af op de ander, zijn gericht op het aangaan van een relatie waarbij iemand zich kan en wil laten zien en kwetsbaar kan zijn. Zij bieden zorg c.q. aandacht die mensen het gevoel geeft mee te tellen (De Meere, Huygen & Braam, 2012).

2.1.2 Begeleiding

Ten tweede het begrip *begeleiding*. De term begeleiding heeft in dit onderzoeksrapport deels betrekking op 'sociale steun'. Van Sonderen geeft aan dat sociale steun kan worden opgevat als een kenmerk van de relatie tussen een persoon en zijn/haar maatschappelijke omgeving. Binnen een relatie kan sociale steun worden overgedragen in interacties. Bij interacties valt daarbij te denken aan het onderscheid tussen emotionele en praktische hulp (Van Sonderen, 1993). Omdat sociale steun impliceert dat er sprake is van een bestaande relatie, en dit in het geval van vrijwilligerswerk niet het geval is (Linders, 2010), is gekozen voor de term *begeleiding*. Toegespitst naar dit onderzoek, geeft onderzoeker daarom de volgende (eigen) definitie van het begrip *begeleiding*: *op basis van vrijwillige interactie tussen personen, waarbij persoon A een hulpvraag heeft en persoon B deze hulpvraag beantwoordt door aan te sluiten en ondersteuning te bieden om het doel wat uit de hulpvraag voortkomt te bereiken*. In het volgende schema is het begrip *begeleiding* zoals aan bod komt in onderhavig onderzoeksrapport, geoperationaliseerd:

Ten aanzien van de indicatoren behorend bij de dimensie 'sociaal-emotioneel', beschrijven Plemper et al. (2006) dat vrijwilligersorganisaties zich meer zijn gaan richten op meer intensievere en gespecialiseerde hulpverlening, zoals buddy- of maatjeshulp, wat zich onder andere richt op contactuele en recreatieve activiteiten. De intensiviteit van het contact brengt met zich mee dat er regelmaat in het contact bestaat en - in geval van buddy- of maatjescontact - er een bepaalde mate van vertrouwen aanwezig is. Het kan echter ook gaan om praktische of fysieke dienstverlening (Plemper et al., 2006). De noodzaak tot terugkerend contact en de aanwezigheid van een vertrouwensband ontbreekt dan.

2.2 Theorie over de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen en de eigenschappen c.q. rol van de betrokken actoren

Zoals in de inleiding reeds aan bod is gekomen, staan vrijwilligers aan de wieg van het reclasseringswerk. In deze paragraaf wordt niet meer ingegaan op de geschiedenis van het vrijwilligerswerk binnen het reclasseringswerkveld, maar ligt de focus op het nut, de noodzaak en de voorwaarden die bij de begeleiding komen kijken.

2.2.1 Sociaal kapitaal

In 1969 publiceerde Hirschi de sociale controle c.q. sociale bindingstheorie (Hirschi, 1969). Deze theorie gaat niet over redenen waarom mensen delinquent gedrag vertonen, maar waarom ze dat niet doen. Volgens Hirschi wordt de mens asociaal geboren en is het niet vanzelfsprekend dat mensen zich van delinquent gedrag onthouden, dit wordt bedwongen via sociale controle die ontstaat vanuit sociale bindingen. De sociale bindingen hebben een remmende werking op delinquent gedrag, omdat deze op het spel worden gezet wanneer delinquent gedrag wordt vertoond (Donker, 2013).

In de literatuur is veel informatie te vinden over de manier waarop sociale bindingen het stoppen van delinquent gedrag ondersteunen. Sociale bindingen kunnen helpend zijn bij de ondersteuning bij verandering en ontwikkeling en worden ook wel aangeduid als 'sociaal kapitaal'. Sociaal kapitaal bestaat uit verschillende aspecten van het sociale leven, te weten; netwerken, normen en sociaal vertrouwen (Dekker, 1999; Field, 2003). Sociaal kapitaal biedt steun, maar als lid van een sociaal netwerk wordt ook verwacht dat je de ander helpt. Daarnaast hebben sociale netwerken een normatief karakter, waarmee het gedrag kan worden gestuurd. Ook kunnen sociale netwerken informatie opleveren die mensen kan helpen bij het realiseren van doelen (Bosker et al., 2013). Sociaal kapitaal wordt door onderzoekers - en ook ex-delinquenten zelf - als cruciaal beschouwd voor het stoppen met en voortaan afzien van delinquent gedrag (De Croes & Vogelvang, 2013).

In 1993 werd door Sampson en Laub voortgeborduurd op de sociale bindingstheorie die Hirschi in 1969 publiceerde. Zij verlegden tevens de aandacht van een verklaring voor het ontstaan van delinquent gedrag, naar het stoppen met delinquent gedrag. Volgens hen stoppen mensen met delinquent gedrag, wanneer zij meer sociale binding en daarmee sociale controle krijgen. Voorbeelden zijn bindingen met school, werk of door een partner (Donker, 2013). Sociale bindingen kunnen tot gevolg hebben dat mensen minder blootgesteld worden aan risicovolle situaties (Warr, 1998). Farall (2002) geeft aan dat de steun van sociaal kapitaal van indirect belang is voor de motivatie van en het volhouden van het afzien van crimineel gedrag. Het stamgezin en hulpverleners zorgen vaak voor de eerste steun bij onderdak, werk, inkomen en het vinden van hulp bij problemen. Helaas beschikken niet alle justitiabelen over een positief sociaal kapitaal en zijn zij aangewezen op het bestaande netwerk, wat negatief en/of crimineel kan zijn. Vrijwilligers kunnen mogelijk een rol spelen in het opbouwen van positief sociaal kapitaal. Of, en zo ja welke mogelijkheden hiertoe zijn binnen een reclasseringstraject, is in de empirische fase van het onderzoek nader onderzocht.

2.2.2 Inzet van vrijwilligers bij de begeleiding van justitiabelen

Wereldwijd zijn er projecten waarbij vrijwilligers worden ingezet bij de begeleiding van justitiabelen. De mate van inzet varieert enorm. In Zweden krijgt een justitiabele die onder toezicht wordt gesteld een proeftijd van drie jaar opgelegd. Binnen die proeftijd vindt er een periode van intensief toezicht plaats, dat voor 40% wordt uitgevoerd door een vrijwilliger. De opdracht voor het toezicht wordt neergelegd bij de reclassering, maar naast een professional kan hier een onder de verantwoordelijkheid van de reclassering opererende vrijwilliger aan worden gekoppeld. (Jacobs et al., 2006).

In de VS zijn verschillende reclasseringsorganisaties op countyniveau actief (het gaat dus niet om de federale reclassering), waar veel gebruik van vrijwilligers wordt gemaakt. Deze inzet varieert van maatjesprojecten tot aan het uitvoeren van toezicht op laagrisico delinquenten (De Croes & Vogelvang, 2010).

Een specifiek vrijwilligersproject uit Canada wat in verschillende landen wordt ingezet is COSA: "Circles of Support and Accountability". Het betreft een aanpak gericht op de resocialisatie van zedendelinquenten, waarbij vrijwilligers worden ingezet die een zogenaamde binnencirkel vormen rondom het kernlid: de zedendelinquent (Höing, Caspers & Vogelvang, 2009). In de buitencirkel staat een professional die waar nodig ondersteuning kan bieden. Het hoofddoel is "*no more victims*". Om dit te bereiken wordt praktische en mentale steun gegeven om te voorkomen dat het kernlid geïsoleerd raakt, maar ook door nauwgezet te monitoren. De vrijwilligers worden gescreend en krijgen intensieve training en begeleiding (De Croes & Vogelvang, 2010).

In 2009 is het concept COSA vertaald naar de Nederlandse situatie en landelijk uitgerold (Höing & Vogelvang, 2011). Naast COSA zijn er in de landelijke praktijken van de reclassering nog twee andere praktijken waar vrijwilligers (in)direct een rol spelen: bij werkstraffen en bij Bureau Buitenland (De Croes & Vogelvang, 2010). Ter uitvoering van de werkstraffen zijn projectplaatsen beschikbaar, die veelal bemand worden door vrijwilligers. Bureau Buitenland maakt in meer dan 30 landen gebruik van circa 300 vrijwilligers, die Nederlanders die gedetineerd zitten in het buitenland bezoeken (Reclassering Nederland, z.d.-b).

Naast deze landelijke praktijken, zijn er tal van organisaties - landelijk en lokaal - die niet direct gelinkt zijn aan de reclassering, maar die wel vrijwilligerscontact voor justitiabelen organiseren waar ook de reclassering een beroep op kan doen. Dit kan zijn in de vorm van praktische ondersteuning, ondersteuning aan justitiabelen en hun gezin en/of in de vorm van maatjescontact.

De Croes en Vogelvang (2010) hebben in opdracht van Reclassering Nederland Limburg in 2010 een visiedocument geschreven waarin uitgangspunten staan beschreven rondom het werken met vrijwilligers door de Nederlandse reclassering. Een opsomming van de belangrijkste conclusies uit dit visiedocument zijn:

- De inzet van vrijwilligers dient professioneel georganiseerd te zijn en dient de missie en visie van Reclassering Nederland - een veiliger samenleving - te bevorderen door een combinatie van risicomanagement, gedragsverandering en duurzame re-integratie.
- De mogelijke activiteiten van vrijwilligers kunnen op drie assen worden ingedeeld:
 1. in nagenoeg alle gevallen: re-integratie/ resocialisatie, terugdringen detentieschade en/of schade aan zichzelf;
 2. in specifieke gevallen: terugdringen recidive en/of schade aan anderen;
 3. in specifieke gevallen: terugdringen van schade aan het proces: ervoor zorgen dat iemand zich houdt aan de voorwaarden, niet uitvalt en het toezicht goed verloopt.

Qua taken voor de vrijwilligers gaat het om ondersteuning op As 1 en signalering bij As 2 en As 3.

De verschillende taken/rollen die vrijwilligers kunnen uitvoeren/bekleden brengen verschillende kenmerken van vrijwilligers met zich mee. Uit voornoemd visiedocument komt naar voren dat over het algemeen geldt: hoe meer het is gericht op recidivefactoren en risicobeheersing, hoe scherper het profiel van de vrijwilliger geformuleerd wordt en hoe meer scholing en training nodig bevonden wordt.

Vrijwilligers kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën, te weten (1) vrijwilligers uit de samenleving en (2) vrijwilligers met een (delict)verleden. Vaak wordt bij de inzet van vrijwilligers aan de eerste categorie gedacht, de betrokken burger die een bijdrage levert aan integratie en het voorkomen van recidive. De Croes en Vogelvang merken op dat dit opvallend is, nu bij het proces van desistance rolmodellen van belang zijn. Ideale rolmodellen, de 'foutloze voorbeelden', sorteren vaak minder effect omdat delinquenten dan geconfronteerd worden met hun eigen falen en het rolmodel als onhaalbaar beschouwen.

Ten aanzien van de eerder genoemde taken 'ondersteuning' en 'signalering', worden verschillende vrijwilligersprofielen geadviseerd. Waar het gaat om de taak 'ondersteuning', wordt aangesloten bij het bestaande profiel van vrijwilligers die de functie van maatje bekleden. Hier staan communicatieve vaardigheden, stevig in de schoenen staan en motivatie centraal. Bij vrijwilligers met een signalerende taak wordt geadviseerd om een specifiek profiel te ontwikkelen, waarbij training/ scholing nodig is waarbij de vrijwilliger gescreend wordt en de benodigde vaardigheden krijgt aangeleerd. Hierbij kan het profiel van vrijwilligers van COSA centraal staan. Naast de algemene ondersteuningsvaardigheden dient gekeken te worden naar de positie van de vrijwilliger in de lokale gemeenschap. Tevens vullen De Croes en Vogelvang (2010) het profiel van de vrijwilligers die ook signaleren met de volgende vaardigheden aan:

- contact kunnen leggen en onderhouden met relevante professionals;
- terugvalsignalen kunnen herkennen;
- constructief iemand kunnen confronteren wanneer er sprake is van terugvalsignalen;
- manipulatie kunnen herkennen en hiermee om kunnen gaan;

- de cliënt kunnen aanmoedigen zich aan de gestelde doelen te houden;
- de cliënt verantwoordelijk kunnen houden voor het bereiken van behandeldoelen en hulp en ondersteuning kunnen bieden voor het leiden van een delictvrij leven.

2.2.3 Eigenschappen van justitiabelen bij begeleiding door (een) vrijwilliger(s)

Er is voor zover bekend geen gericht onderzoek gedaan naar het profiel van justitiabelen die geschikt zijn voor begeleiding door vrijwilligers. Theorie hierover is derhalve niet beschikbaar. De Croes & Vogelvang geven enkel aan dat het van belang is dat de justitiabele zelf de behoefte uit aan ondersteuning of signalering door een vrijwilliger (De Croes & Vogelvang, 2010).

Het is denkbaar dat justitiabelen verschillende motieven hebben om te vragen om begeleiding door een vrijwilliger. De motivatie kan zowel intrinsiek (echt de behoefte hebben) of extrinsiek zijn (bijvoorbeeld als een justitiabele resocialiseert vanuit een klinische setting en op die wijze meer vrijheden kan genieten). De reclassering houdt toezicht op zowel justitiabelen die 'vrij' zijn, als justitiabelen die klinisch zijn opgenomen. Het lijkt voor de hand te liggen dat justitiabelen die 'vrij' zijn, de behoefte aan contact met een vrijwilliger vanuit intrinsieke motivatie zullen uitspreken, nu zij geen extra vrijheden te winnen hebben en het contact met vrijwilligers ook vanuit de justitiabele plaatsvindt op vrijwillige basis. De aanname is dat deze justitiabelen al gevorderd zijn in hun desistance proces.

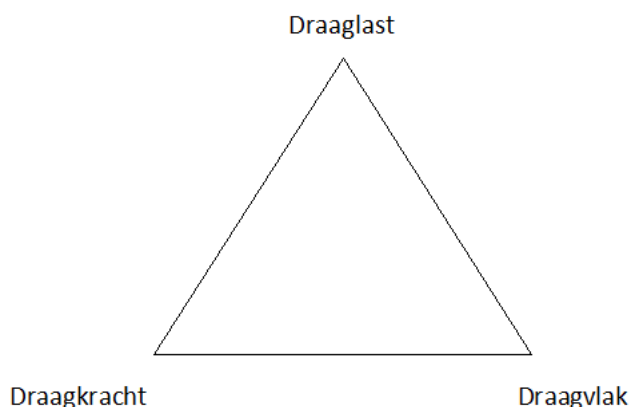
Desistance houdt in dat iemand bewust, gewild en actief afziet van criminaliteit en daar werk van maakt door een andere invulling aan zijn leven te geven (Geenen, 2010). Volgens Maruna en Farall (in Geenen, 2010) zijn er twee vormen van desistance, te weten primaire en secundaire desistance. De periode waarin de justitiabele een korte tijd niet crimineel actief is, noemen zij primaire desistance. In die fase is er nog geen sprake van een bewuste verandering die leidt tot een andere houding ten opzichte van criminaliteit. Dit is anders wanneer er sprake is van secundaire desistance, op dat moment is er sprake van identificatie met niet-criminelen en geeft de justitiabele aan een ander mens te zijn geworden (Geenen, 2010).

Uit bovenstaande is op te maken dat het - wat betreft kenmerken van justitiabelen - nodig is dat deze de behoefte aan contact met een vrijwilliger uitspreekt. Daarnaast lijkt het van belang dat de justitiabele bezig is met zijn desistance proces en er sprake is van verandertaal: het uiten van de wens om geen crimineel gedrag te vertonen. Uiteraard zijn er nog tal van (persoonlijke) delinquentfactoren te bedenken die van invloed kunnen zijn op een gunstige bemiddeling met (een) vrijwilliger(s). De verdieping ten aanzien van dit onderwerp is vanwege het ontbreken van voldoende theorie ondergebracht in de empirische fase van het onderzoek.

2.2.4 Rol van de professional: de reclasseringswerker

Uit het vooronderzoek is gebleken dat - ondanks aanbod van vrijwilligers en potentiële kandidaten onder de justitiabelen - de reclasseringswerker van groot belang is in de bemiddeling. De reclasseringswerker functioneert als het ware als tussenpersoon en zijn visie op de inzet van vrijwilligers kan daarmee cruciaal zijn in de totstandkoming van het contact tussen justitiabele en vrijwilliger. Er is geen theorie beschikbaar over de rol van de reclasseringswerker betreffende dit specifieke punt, maar aangenomen wordt dat de reclasseringswerker de meerwaarde van vrijwilligers in dient te zien, wil hij deze mogelijkheid aan de justitiabele voorstellen. Kennis over het desistance proces en kennis over het belang van het sociaal kapitaal is hierbij belangrijk, evenals de mogelijkheden die er in de regio zijn ten aanzien van de inzet van vrijwilligers bij delinquenten. De rol van de professional bij de bemiddeling tussen de justitiabele en een vrijwilliger, komt vanwege het ontbreken van theoretische onderbouwing in de empirische fase nader aan bod. Op basis van de literatuur kan wel worden nagegaan wat er van de reclasseringswerker wordt verwacht in de bemiddeling tussen delinquent en vrijwilliger. Het antwoord op die vraag is tweeledig. De reclasseringswerker heeft namelijk taken en verantwoordelijkheden die zowel gericht zijn op de justitiabele als op de vrijwilliger, welke achtereenvolgens aan bod komen.

Krechtig en Menger (2013) benadrukken dat het werken aan re-integratie en gedragsverandering persoonsgebonden maatwerk is, waarbij de professional oog dient te hebben voor de draagkracht, de draagvlak en het draaglast van de delinquent. Deze ordening, ontleend aan De Mönnink (2004) is door hen in beeld gebracht in de volgende driehoek (p. 398):

Met *draagkracht* wordt het menselijk kapitaal bedoeld: mensen met voldoende draagkracht hebben voldoende vaardigheden, maar ook zelfvertrouwen dat ze een taak tot een goed einde kunnen brengen.

In het kader van de afbouw van een criminele loopbaan wordt *draagvlak* ook wel 'sociaal kapitaal' genoemd.

Draaglast staat voor de ernst van de problemen, zoals de hoeveelheid, de zwaarte en de hoogte van het stressniveau (Krechtig & Menger, 2013).

Afhankelijk van de analyse van de onderlinge samenhang, kan de reclasseringswerker nagaan of inzet ter bevordering van het sociaal kapitaal op dat moment verstandig is, of dat de draaglast dat bijvoorbeeld (nog) niet toelaat.

Wil de reclasseringswerker het draagvlak van de justitiabele vergroten, dan kan dit door toe te werken naar meer steun van het eigen netwerk van de justitiabele, of naar een grotere betrokkenheid van professionele organisaties, zo geven Krechtig en Menger (2013) aan. Indien er geen sprake is van een sociaal steunend netwerk en/of er geen mogelijkheden zijn voor herstel van prosociale relaties, is het inschakelen van vrijwilligers een optie. Het is daarbij van belang dat de reclasseringswerker de justitiabele voorlicht over de mogelijkheden en nagaat of de justitiabele hiervoor openstaat of dat er wellicht mogelijkheden zijn om hem hiervoor te motiveren.

In de samenwerking met vrijwilligers is het van belang om verschillende processen te onderscheiden, namelijk: aansturen (leiden) en ondersteunen (begeleiden) (De Gast, Hetem & Wilbrink, 2009). De Croes en Vogelvang (2013) geven aan dat helder moet zijn hoe de doelen worden geformuleerd (wie heeft het laatste woord), wie verantwoordelijk is voor de begeleiding van de vrijwilligers, hoe de inhoudelijke aansturing verloopt en welke vormen van vrijwilligersbegeleiding gewenst zijn. Ook dienen randvoorwaarden zoals verzekeringen, telecommunicatie, vervoer, privacy, veiligheid, selectie en eventueel afscheid helder geregeld zijn.

Uit onderzoek van De Croes & Vogelvang (2010), blijkt sprake van een bandbreedte van activiteiten, variërend van het zijn van een 'maatje' tot specifieke inzet op criminogene factoren. Voor de reclasseringswerker geldt, dat hoe hoger het risico, des te meer regie er van de reclasseringswerker wordt verwacht. Tevens geldt bij hoe hoger het risico, des te meer er van de vrijwilliger een vorm van training en supervisie, afstemming en verantwoording (rapportage) wordt verwacht. Vanaf de start dient helderheid te bestaan wie waarvoor aanspreekpunt is en hoeveel inspraak en medezeggenschap vrijwilligers hebben (De Croes & Vogelvang, 2010).

Uit bovenstaande valt op te maken dat van de reclasseringswerkers het volgende verwacht wordt, wil er sprake kunnen zijn van een gunstige bemiddeling tussen justitiabele en vrijwilliger:

- Kennis van desistance processen en het sociaal kapitaal;
- Kennis van de mogelijkheden die in de regio worden aangeboden ten aanzien van de inzet van vrijwilligers bij delinquenten;
- Analytisch vermogen om de onderlinge samenhang van draagkracht, draaglast en draagvlak te bepalen, om zodoende in te schatten of de inzet van vrijwilligers passend is;
- Kennis, kunde en toepassing van motiverende gespreksvoering;
- (Bege)leiding bieden aan vrijwilligers;
- Helderheid bieden aan vrijwilligers wat betreft taken, verantwoordelijkheden, inhoudelijke aansturing, omgaan met privacy, veiligheid en overige (rand)voorwaarden.

2.3 Theoretische vraagstelling

Deze paragraaf bevat de behandeling van de theoretische deelvragen, waarna in de laatste paragraaf wordt afgesloten met het antwoord op de theoretische vraagstelling.

2.3.1 Beantwoording theoretische deelvraag 1

De eerste theoretische deelvraag luidt: "Wat zegt de theorie over de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen?"

Wereldwijd worden vrijwilligers op verschillende wijzen (en met verschillende doelen) ingezet bij de begeleiding aan justitiabelen. De Croes & Vogelvang (2010) delen de inzet van vrijwilligers bij justitiabelen in op drie assen, te weten (1) re-integratie/ resocialisatie, terugdringen detentieschade en/of schade aan zichzelf; (2) terugdringen recidive en/of schade aan anderen; (3) terugdringen van schade aan het proces: ervoor zorgen dat iemand zich houdt aan voorwaarden, niet uitvalt en het toezicht goed verloopt. Indien het gaat om signalering, zoals bij het COSA-project, hebben deze activiteiten met name betrekking op de tweede en derde as. Begeleidende (maatjes)activiteiten hebben betrekking op de eerste as. De nadruk ligt hierbij op de persoon van de justitiabele en zijn desistance proces.

2.3.2 Beantwoording theoretische deelvraag 2

De tweede theoretische deelvraag luidt: "Wat is qua theorie bekend over de kenmerken van justitiabelen bij begeleiding door (een) vrijwilliger(s)?"

Er is voor zover bekend geen gericht onderzoek gedaan naar het profiel van justitiabelen die geschikt zijn voor begeleiding door vrijwilligers. De Croes & Vogelvang (2010) geven enkel aan dat het van belang is dat de justitiabele zelf de behoefte uit aan ondersteuning of signalering door een vrijwilliger. Daarbij kan worden aangenomen, dat de justitiabele bezig is met zijn desistance proces en er sprake is van verandertaal: het uiten van de wens om geen crimineel gedrag te vertonen. Desistance houdt in dat iemand bewust, gewild en actief afziet van criminaliteit en daar werk van maakt door een andere invulling van zijn leven te geven (Geenen, 2010). Uit onderzoek blijkt dat sociaal kapitaal, ook door ex-delinquenten zelf, als cruciaal wordt beschouwd voor het stoppen met en voortaan afzien van delinquent gedrag (De Croes & Vogelvang, 2013), oftewel desistance.

2.3.3 Beantwoording theoretische deelvraag 3

Tot slot de beantwoording van de derde theoretische deelvraag: "Wat vraagt de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen van reclasseringswerkers en vrijwilligers?"

De reclasseringswerker functioneert in veel gevallen als tussenpersoon en zijn visie op de inzet van vrijwilligers kan daarmee cruciaal zijn in de totstandkoming van het contact tussen justitiabele en vrijwilliger. Op basis van het theoretisch onderzoek, valt op te maken dat - wil er sprake kunnen zijn van een gunstige bemiddeling tussen de justitiabele en de vrijwilliger - er het volgende van de reclasseringswerker wordt verwacht:

- Kennis van desistance processen en het sociaal kapitaal;
- Kennis van de mogelijkheden die in de regio worden aangeboden ten aanzien van de inzet van vrijwilligers bij delinquenten;
- Analytisch vermogen om de onderlinge samenhang van draagkracht, draaglast en draagvlak te bepalen, om zodoende in te schatten of de inzet van vrijwilligers passend is;
- Kennis, kunde en toepassing van motiverende gespreksvoering;
- (Bege)leiding bieden aan vrijwilligers;
- Helderheid bieden aan vrijwilligers wat betreft taken, verantwoordelijkheden, inhoudelijke aansturing, omgaan met privacy, veiligheid en overige (rand)voorwaarden.

Vrijwilligers kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën, te weten: (1) vrijwilligers uit de samenleving en (2) vrijwilligers met een (delict)verleden.

Voor de vrijwilligers, brengen de verschillende taken/rollen die zij kunnen uitvoeren/bekleden verschillende kenmerken van vrijwilligers met zich mee. Over het algemeen geldt: hoe meer het is gericht op recidivefactoren en risicobeheersing, hoe scherper het profiel van de vrijwilliger geformuleerd wordt

en hoe meer scholing en training nodig bevonden wordt. Waar het gaat om de taak 'ondersteuning', staan communicatieve vaardigheden, stevig in de schoenen staan en motivatie centraal. Naast de algemene ondersteuningsvaardigheden dient gekeken te worden naar de positie van de vrijwilliger in de lokale gemeenschap. Vrijwilligers die signaleren, hebben aanvullende vaardigheden nodig, gericht op herkenning, confrontatie, aanmoediging en het onderhouden van contacten met relevante professionals (De Croes & Vogelvang, 2010).

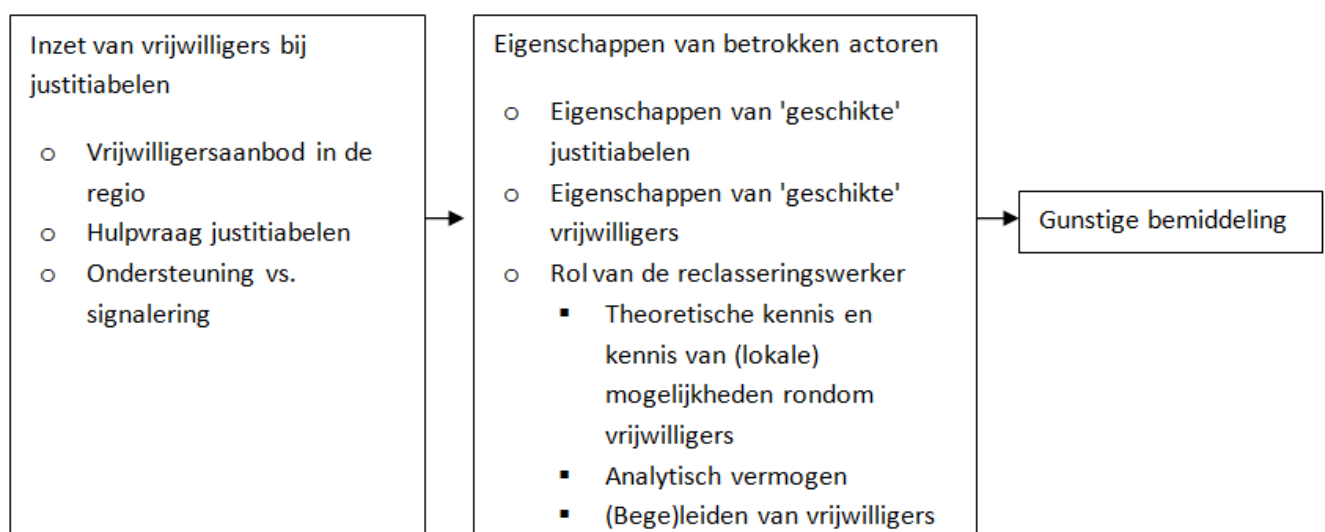
2.3.4 Beantwoording theoretische vraagstelling

Wat is er bekend over de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling t.a.v. de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers?

Op diverse plekken ter wereld worden vrijwilligers ingezet in de begeleiding aan justitiabelen. Soms is dit gericht op signalering, soms op begeleiding/ ondersteuning. In de literatuur is weinig bekend over de 'eisen' waar de justitiabele aan moet voldoen, wil er sprake kunnen zijn van een gunstige bemiddeling met een vrijwilliger. De enige factor die in de literatuur naar voren komt, betreft de eigen behoefte van de justitiabele aan ondersteuning of signalering door een vrijwilliger (De Croes & Vogelvang, 2010). Daarop voortbordurend kan impliciet uit de literatuur worden afgeleid dat de justitiabele bezig is met het proces van secundaire desistance en er sprake is van verandertaal.

Wat betreft de rol van de reclasseringswerker, zijn de volgende factoren voor een gunstige bemiddeling door vrijwilligers aan justitiabelen uit de theorie te herleiden: kennis van desistance processen en het sociaal kapitaal; kennis van de (lokale) mogelijkheden om vrijwilligers in te zetten bij justitiabelen; analytisch vermogen; motiverende gespreksvoering; (bege)leiding kunnen bieden aan vrijwilligers en het verschaffen van helderheid omtrent taken, verantwoordelijkheden, inhoudelijke aansturing, privacy en overige (rand)voorwaarden. Vrijwilligers kunnen worden onderverdeeld in vrijwilligers met een (delict)verleden en vrijwilligers uit de samenleving. Op zijn minst dienen vrijwilligers communicatief vaardig te zijn, stevig in de schoenen staan en gemotiveerd te zijn voor het contact met de justitiabele. Indien het contact (naast ondersteuning) gericht is op signalering, dan worden er meer eisen aan de vrijwilliger gesteld die zich richten op herkenning, confrontatie, aanmoediging en het onderhouden van contacten met relevante professionals (De Croes & Vogelvang, 2010).

2.4 Conceptueel model

Om de topics uit het conceptueel model te kunnen meten, dienen deze te worden onderverdeeld in indicatoren. Deze worden in de volgende tabellen uiteengezet:

Begeleiding door vrijwilligers aan justitiabelen	
Topics	Indicatoren
Vrijwilligersaanbod in de regio	Begeleidingsaanbod Totstandkoming bemiddeling Contactfrequentie Wijze van ondersteuning en begeleiding van vrijwilligers
Hulpvraag justitiabelen	Motivatie voor begeleiding
Ondersteuning vs. signalering	Ondersteuning: laagdrempelige activiteiten gericht op begeleiding ten aanzien van het vergroten van vaardigheden en beschermende factoren Signalering: begeleiding gericht op risicofactoren en risicobeheersing

Tabel 1. Indicatoren begeleiding door vrijwilligers aan justitiabelen

Eigenschappen van betrokken actoren	
Topics	Indicatoren
Eigenschappen van 'geschikte' justitiabelen	Behoefte aan ondersteuning; en/of Behoefte aan signalering Bezig met desistance proces
Eigenschappen van 'geschikte' vrijwilligers	Begeleiding gericht op ondersteuning: communicatieve vaardigheden, stevig in de schoenen staan, motivatie; Begeleiding gericht op signalering: communicatieve vaardigheden, stevig in de schoenen staan, motivatie, contact kunnen leggen en houden met relevante professionals, terugvalsignalen kunnen herkennen, herkennen van en omgaan met manipulatie, justitiabele aanmoedigen zich aan gestelde doelen te houden, justitiabele verantwoordelijk kunnen houden voor bereiken van behandeldoelen, hulp en ondersteuning bieden voor leiden van zelfstandig en delictvrij leven
Rol van de reclasseringswerker	Theoretische kennis: kennis van desistance, sociaal kapitaal, oordeel over invloed sociaal kapitaal over het reclasseringstraject Kennis van (lokale) mogelijkheden rondom vrijwilligers Analytisch vermogen: oog voor draagkracht, draaglast en draagvlak en motiverende gespreksvoering (Bege)leiding bieden aan vrijwilligers: helderheid bieden qua taken, verantwoordelijkheden, inhoudelijke aansturing, privacy en overige (rand)voorwaarden

Tabel 2. Indicatoren eigenschappen van betrokken actoren

3. Methodologische verantwoording

3.1 Casus

Het onderzoek richt zich op reclasseringswerkers die werkzaam zijn bij Reclassering Leger des Heils te Eindhoven, tevens de standplaats van het vrijwilligersproject Vrij & Verder (dat zich richt op justitiabelen en hun familie). Binnen dit team is sprake van een scheiding van taken. Er zijn in totaal vier adviseurs, twee ZSM-adviseurs en elf toezichthouders werkzaam. Het team bestaat uit één groot zelforganiserend basisteam. Adviseurs zijn verantwoordelijk voor het schrijven van adviesrapportages voor rechtszittingen en het schrijven van adviezen ten behoeve van re-integratietrajecten voor gedetineerden. ZSM-adviseurs zijn werkzaam op het politiebureau en de rechtbank, waar zij verdachten spreken en het Openbaar Ministerie en/of de rechter-commissaris adviseren over (on)mogelijkheden en (on)wenselijkheden ten aanzien van de verdere routing van de zaken. Ook zetten zij zich in voor 'Ruim Baan' zaken, waarin kortdurende interventies zonder justitieel kader kunnen plaatsvinden. De toezichthouders geven invulling aan de opdracht om tijdens een schorsingsperiode, een proeftijd, interventies vanuit Dienst Justitiële Inrichtingen en/of in het kader van een voorwaardelijke invrijheidstelling, erop toe te zien dat de justitiabele zich aan de voorwaarden houdt en hen te begeleiden in het opbouwen van een delictvrij bestaan.

3.2 Onderzoeksstrategie

Het onderzoek betreft praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Praktijkgericht onderzoek betreft wetenschappelijk onderzoek dat een bijdrage beoogt te leveren aan de oplossing van een probleem in de praktijk (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016). Het uitgangspunt van kwalitatief onderzoek is dat mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en dat zij op basis van die betekenisgeving handelen (persoonlijke communicatie, Hogeschool Utrecht, 16 februari 2018). Kwalitatieve gegevens zijn gebaseerd op betekenissen die door woorden worden uitgedrukt, het verzamelen resulteert in niet-gestandaardiseerde gegevens die in categorieën moeten worden ingedeeld en de analyse ervan wordt uitgevoerd door middel van conceptualisatie (Saunders, Lewis, Thornhill, Booij & Verckens, 2011). In onderhavig onderzoek is sprake van een diepgaande bestudering van een complex geval, deze strategie staat ook wel bekend als een gevalstudie, vaak aangeduid als casestudy. Door een gedetailleerde waarneming op locatie, het voeren van gesprekken in combinatie met het bestuderen van literatuur, wordt diepgaand inzicht verkregen in de wijze waarop bepaalde processen zich in de praktijk voltrekken (Verschuren & Doorewaard, 2015). In een casestudy wordt gewerkt met een klein aantal onderzoekseenheden en wordt meer in de diepte dan in de breedte gewerkt. Daarbij is in onderhavig onderzoek diepgang verkregen door middel van bronnentriangulatie.

De reden dat is gekozen voor deze onderzoeksstrategie, is zodat er een integraal beeld kan worden verkregen van de casus, maar ook omdat de resultaten eerder door 'het veld' zullen worden herkend, begrepen en geaccepteerd (Verschuren & Doorewaard, 2015).

Het onderzoek betreft hoofdzakelijk een deductief onderzoek, wat betekent dat er op basis van reeds bestaande theoretische inzichten een conceptueel model is afgeleid. Op basis van het conceptueel model wordt helder wat er precies onderzocht wordt en kunnen veronderstellingen of verwachtingen uit de theorie worden afgeleid, waarna via empirisch onderzoek wordt onderzocht of deze ondersteund worden in de werkelijkheid (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016, p.16). Uit de literatuurstudie is gebleken dat de theorie niet toereikend is om sluitende antwoorden te kunnen geven op de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen vrijwilligers en justitiabelen tijdens het reclasseringstraject, waaraan getoetst kon gaan worden tijdens de empirische fase van het onderzoek. Om die reden is onderhavig onderzoek zowel deductief als inductief. Inductief wil zeggen dat er zonder veel theoretische voorstudie wordt gestart met het bestuderen van de concrete werkelijkheid, hetgeen vervolgens in de vorm van een theoretische redenering wordt beschreven (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016, p. 15).

3.3 Gegevensverzameling en -analyse

Het vooronderzoek heeft bestaan uit een literatuurverkenning naar het onderwerp, informele gesprekken met reclasseringswerkers over het onderwerp en een oriënterend gesprek met de coördinatrice van het maatjesproject 'Vrij & Verder', welke actief is in de regio Eindhoven (zie paragraaf 3.1 'Casus').

Naar aanleiding van het vooronderzoek zijn drie op de theorie gerichte deelvragen opgesteld, toegespitst op de drie actoren die betrokken zijn bij de daadwerkelijke bemiddeling in de praktijk: justitiabelen, vrijwilligers en reclasseringswerkers.

De empirische fase van het onderzoek heeft, net als de theoretische fase, eveneens betrekking op de drie actoren: justitiabelen, vrijwilligers en reclasseringswerkers. De deelvragen die in de empirische fase zijn onderzocht, hebben enerzijds betrekking op de huidige situatie en wat de actoren van belang vinden om te behouden en/of te veranderen en anderzijds betrekking op de kenmerken en eigenschappen van de actoren die van belang zijn om een gunstige bemiddeling tussen de justitiabele en de vrijwilliger te realiseren. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van al deze factoren, was input nodig van alle drie de actoren. Er zijn daarom interviews gehouden met reclasseringswerkers en vrijwilligers, waarbij de huidige situatie in kaart is gebracht en de relevante theorie aan deze huidige situatie is getoetst. Tevens is tijdens de interviews uitgebreid aandacht geweest voor de gewenste situatie vanuit het oogpunt van reclasseringswerkers en vrijwilligers. Ten aanzien van het verkrijgen van input van de justitiabelen, zijn enquêtes verspreid onder justitiabelen die een lopend contact hebben met een vrijwilliger van het project Vrij & Verder. De enquête bevatte zowel vragen gebaseerd op de gevonden summiere theorie als vragen die antwoord (kunnen) geven op de gewenste situatie vanuit de behoefte van de justitiabele. Een nadere toelichting staat nader uitgewerkt in de volgende paragraaf.

Tot slot beoogt de analyse van het literatuuronderzoek en de resultaten uit de empirische fase antwoord te geven op de analytische vraagstelling: de hoofdvraag van het onderzoek. Conclusies en aanbevelingen komen hier niet aan bod.

3.3.1 Keuze voor de respondenten

Omdat de reclasseringswerkers in veel gevallen de verwijzer zijn¹ en daarmee een sleutelrol vervullen in de aanmelding van justitiabelen bij een vrijwilligersproject, is ervoor gekozen om hen de hoofdrol in de empirische fase te geven door tien reclasseringswerkers te interviewen. Dit aantal is op tien gesteld, om zodoende voldoende input van zowel reclasseringswerkers met adviestaken als met toezichthoudende taken te genereren. Het onderzoek richt zich op de inzet van vrijwilligers binnen het gehele reclasseringstraject, dat start in de adviesfase en eindigt bij het afsluiten van een toezicht.

De selectie van de reclasseringswerkers heeft plaatsgevonden op basis van taakspecialisatie en het aantal dienstjaren (negen van de tien reclasseringswerkers is tien jaar of langer in dienst) met de verwachting dat zij rijke informatie over het onderwerp kunnen verschaffen (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016, p. 60).

Ten aanzien van de input van vrijwilligers zijn enkel vrijwilligers van het maatjesproject van Vrij & Verder benaderd, nu dit het grootste en meest bekende project in de regio betreft en uit vooronderzoek bleek dat reclasseringswerkers als ze een justitiabele aanmelden, ze bij dit project aanmelden. Daarnaast is Vrij & Verder een toegankelijk project en werd in de oriënterende fase duidelijk dat er een coöperatieve houding ten aanzien van het onderzoek bestond. De vrijwilligers die zijn geïnterviewd, zijn geselecteerd door de coördinatrice van Vrij & Verder. Onderzoeker heeft het verzoek gedaan om vijf vrijwilligers te benaderen, bij voorkeur met ruime ervaring als maatje van een justitiabele. De keuze voor vijf vrijwilligers is gebaseerd op een combinatie van de volgende factoren: (a) het trachten een afspiegeling te krijgen van de verschillende soorten vrijwilligers die een maatje zijn van een justitiabele, (b) de gedachte dat zij met name 'slechts' zicht hebben op justitiabelen die geschikt worden of werden geacht voor bemiddeling (en

¹ Justitiabelen kunnen ook worden aangemeld door een kliniek of via het Sociaal Domein, echter er is dan niet altijd sprake van een lopend reclasseringstraject.

niet de doelgroep die niet geschikt wordt bevonden) en (c) vanwege het tijdsbestek waarin de empirische fase van het onderzoek plaats diende te vinden. Vrij & Verder heeft onderzoeker vervolgens in contact gebracht met twee mannen en drie vrouwen, met wisselende achtergronden en ervaringsjaren.

Omdat de motivatie en mening van de justitiabele over de inhoud van het maatjescontact een rol speelt bij de vraag welke factoren van invloed zijn op een gunstige bemiddeling, is getracht om ook vanuit deze actor input te vergaren. In overleg met het project Vrij & Verder is ervoor gekozen om alle contacten via hen te laten verlopen en om geen direct contact tussen onderzoeker en de justitiabelen plaats te laten vinden, dit om het vertrouwen van de justitiabelen in het project te waarborgen. Onderzoeker heeft een enquête opgesteld, welke werd verspreid via Vrij & Verder en middels een geadresseerde en gefrankeerde envelop direct aan onderzoeker kon worden geretourneerd. Op die manier kon de anonimiteit volledig worden gewaarborgd. Het project Vrij & Verder heeft vervolgens achttien (ex)-justitiabelen met een lopend maatjescontact, waarvan zij inschatten dat zij in staat waren om deel te nemen aan de enquête, geselecteerd en hen de enquête met nog een eigen begeleidende brief toegestuurd. Van de achttien verstuurdde enquêtes zijn er zes aan onderzoeker geretourneerd. De resultaten van de multiple response vragen zijn verwerkt in een Excel-bestand en zijn op te vragen bij onderzoeker. De enquête zelf is terug te vinden in Bijlage 3.

3.3.2 Keuze voor de wijze van informatieverzameling

Op basis van het onderzoeksmodel en het conceptueel model, zijn topics opgesteld met daarbij richtinggevendende vragen ten behoeve van de interviews, aansluitend bij de indicatoren van tabel 1 en 2 van paragraaf 2.4. De topics hebben zowel betrekking op de huidige situatie als de gewenste situatie. Een overzicht van de vragen is terug te vinden in Bijlage 1 en 2. De interviews hebben een semi-gestructureerd karakter. De volgorde van de vragen en de formulering van de antwoorden liggen in dit type interview niet vast en de werkwijze heeft alle ruimte aan de persoonlijke opvattingen en belevingen van de respondenten gelaten. De vragen zijn open van aard en door middel van het tonen van interesse, doorvragen en vragen om verduidelijking is ingespeeld op de situatie en is de voortgang van de gesprekken gestimuleerd (Migchelbrink, 2007).

De interviews duurden tussen de 35 en 70 minuten en zijn allen getranscribeerd. Aan de hand van de analyse van deze transcripties, heeft er open codering plaatsgevonden door stukken tekst te karakteriseren door het toekennen van een label ofwel code (Verschuren & Doorewaard, 2015). Per label c.q. code is vervolgens schematisch een korte samenvattende conclusie geschreven.

De respondenten hebben - indien zij dit wilden - hun eigen getranscribeerde interview toegestuurd gekregen en de mogelijkheid gehad om hier inhoudelijk op terug te komen. Hier is verder geen gebruik van gemaakt.

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe de validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek zo veel mogelijk is gewaarborgd. Met validiteit wordt aldus Doorewaard, Kil en Van de Ven (2016) bedoeld *"de mate waarin de gevolgde werkwijze en de technieken van de gegevensverzameling en de gegevensanalyse ons in staat stellen om terechte uitspraken te doen gegeven de reikwijdte van het onderzoek"* (p.142-143). Onder betrouwbaarheid wordt verstaan: *"de mate waarin we ervan uit mogen gaan dat herhaling van het onderzoek tot dezelfde resultaten zal leiden"* (p. 144).

3.4.1 Interne validiteit

Om de interne validiteit van het onderzoek te waarborgen, is gebruik gemaakt van verschillende bronnen, te weten interviews (onder vrijwilligers en reclasseringswerkers), enquêtes (onder de justitiabelen) en documenten (wetenschappelijke literatuur, maar ook interne (beleids)notities). Interne validiteit heeft betrekking op de vraag of dit de resultaten, conclusies en aanbevelingen zijn die geldig zijn voor de situatie die daadwerkelijk is onderzocht (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016, p. 143).

Naast triangulatie heeft onderzoeker ter bevordering van het vergroten van de validiteit, een lijst van de - voor het onderzoek relevante - indicatoren opgesteld. Daarbij is kennis van technische termen noodzakelijk. Doorewaard, Kil & Van de Ven (2016) geven aan dat hierbij de hulp nodig is van iemand die de situatie door en door kent en kennis heeft van de dagelijkse 'taal'. Hoewel onderzoeker zelf circa acht jaar werkzaam is bij de reclassering en kennis heeft van deze dagelijkse 'taal', zijn de enquêtes en de richtinggevendende vragen en topics ten behoeve van de interviews tevens aan een ervaren collega (geen respondent in dit onderzoek) voorgelegd. Op deze manier is getracht de kans op sturing door onderzoeker zo klein mogelijk te maken en een zo objectief en complete uiteenzetting van het onderwerp te creëren. Tevens is ervoor gekozen om alle interviews geanonimiseerd te transcriberen, om de voorwaarden voor respondenten om vrijuit te spreken te optimaliseren.

Respondenten reclassering

Wat betreft de keuze voor de respondenten vanuit de reclassering, is het uitgangspunt geweest om hen te benaderen waarvan verwacht werd dat zij onderzoeker rijke informatie konden geven. De respondenten zijn tien jaar of langer werkzaam als reclasseringswerker. Eén uitzondering is een respondent ZSM-adviseur die minder dan een jaar in dienst is. Echter, omdat vrijwilligers mogelijk ook tijdens ZSM/ Ruim Baan casussen ingezet (kunnen) worden, is besloten om deze respondent bij het onderzoek te betrekken, nu de overige reclasseringswerkers minder zicht (kunnen) hebben op de (on)mogelijkheden tijdens het ZSM-traject. Ook is bewust gekozen voor het betrekken van zowel de taakspecialisatie adviseur als de taakspecialisatie toezichthouder. Omdat de inhoud en de duur van het contact met de justitiabele bij deze twee taakspecialisaties verschillend van aard is, maar in het onderzoek deze groep als 'reclasseringswerkers' wordt aangeduid, was het voor de validiteit en de representativiteit van belang om te onderzoeken of er - vanuit het oogpunt van de taakspecialisatie - verschillend tegen de inzet van vrijwilligers tijdens het reclasseringstraject werd aangekeken. Dit bleek nauwelijks het geval.

Respondenten vrijwilligers

Ten aanzien van de vrijwilligers die zijn geïnterviewd, was onderzoeker afhankelijk van de selectie van het project Vrij & Verder. De twee mannelijke vrijwilligers vielen in de leeftijdscategorie >50 jaar en de drie vrouwelijke vrijwilligers vielen in de leeftijdscategorie <35 jaar. Hoewel onderzoeker had verzocht om vijf ervaren vrijwilligers te interviewen, waren twee vrouwelijke vrijwilligers net gestart als maatje. Achteraf gezien konden zij daardoor minder rijke informatie verstrekken, maar geeft het wel een representatiever beeld van de vrijwilligers weer. Onderzoeker heeft geen connecties met vrijwilligers of eigen ervaringen met Vrij & Verder, wat het risico op biases verkleint en de objectiviteit ten goede komt. De omstandigheden waarin de interviews plaatsvonden waren gelijk. Na vijf interviews bleek dat de antwoorden zich begonnen te herhalen, er nauwelijks nieuwe informatie naar voren kwam en verzadiging ontstond.

Respondenten justitiabelen

Over de validiteit van de antwoorden van justitiabelen die de enquête hebben geretourneerd, valt helaas weinig te zeggen. Het is onderzoeker volledig onbekend wie de respondenten zijn, of zij de enquête alleen of in het bijzijn van iemand anders (al dan niet de vrijwilliger) hebben ingevuld en onder welke omstandigheden dit heeft plaatsgevonden. Om een meer compleet beeld te krijgen van wat justitiabelen van belang vinden, was het wenselijk geweest om hen te interviewen over hun ervaringen ten aanzien van het maatjescontact en hun visie ten opzichte van het vergroten van de inzet van vrijwilligers binnen het reclasseringstraject. Praktisch gezien was dit echter niet mogelijk, deels vanwege terughoudendheid van het project Vrij & Verder, deels omwille van de tijd. Om hun stem echter niet verloren te laten gaan, heeft onderzoeker gekozen voor het verspreiden van anonieme enquêtes, maar dit heeft als consequentie gehad dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden over de validiteit van de antwoorden.

3.4.2 Externe validiteit

Externe validiteit heeft betrekking op de inschatting dat de resultaten van het onderzoek ook geldig zijn voor andere situaties, die niet zijn onderzocht maar wel vergelijkbaar zijn met de situatie van het

onderzoek (Doorewaard, Kil & Van de Ven, 2016, p. 144). Onderhavig onderzoek richt zich op een specifieke situatie in een specifieke regio. Het project Vrij & Verder bestaat sinds 2000 en is bekend onder de reclasseringswerkers, die hebben aangegeven goede ervaringen met het project te hebben. Dit heeft invloed op de uitkomsten van het onderzoek en daarmee is onderzoeker terughoudend in het doen van uitspraken over de externe validiteit. De hoofdvraag van het onderzoek is echter welke factoren van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen vrijwilligers en justitiabelen tijdens het reclasseringstraject. De algemene waarden die de respondenten hebben aangegeven, de ervaringen in de wijze van organisatie en de behoeften die daar eventueel nog liggen, kunnen wel input geven voor andere regio's waar men de inzet van vrijwilligers bij het reclasseringstraject wil vergroten.

3.4.3 Betrouwbaarheid

Ingeschat wordt dat bij herhaling van het onderzoek in hoofdlijnen dezelfde resultaten zouden komen, nu op de hoofdthema's van het onderzoek tijdens de interviews voldoende is doorgevraagd. Desondanks bestaat het risico bij kwalitatief onderzoek dat uitspraken multi-interpreteerbaar zijn. Om deze reden heeft onderzoeker tijdens interviews regelmatig een samenvatting gegeven van de antwoorden van de respondenten op voor het onderzoek belangrijke vragen. Dit zorgde er regelmatig voor dat de respondent nog aanvullingen gaf, of juist een nuance aanbracht in het antwoord. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek verder te vergroten, zijn alle interviews vervolgens getranscribeerd. Op deze wijze heeft onderzoeker getracht om de risico's op biases te verkleinen. Om de effecten van de multi-interpreteerbaarheid te verkleinen, heeft onderzoeker er verder voor gekozen om de resultaten met terughoudendheid te formuleren. Op basis van het kwalitatieve onderzoek kan geen wetenschappelijk bewijs worden geleverd en kunnen derhalve geen harde uitspraken worden gedaan.

4. Onderzoeksresultaten

In dit hoofdstuk² worden de resultaten van het onderzoek, uitgesplitst naar de deelvragen van de empirische vraagstelling, weergegeven. De deelvragen worden beantwoord aan de hand van de opgestelde indicatoren. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de empirische vraagstelling beantwoord.

4.1 Huidige en gewenste situatie rondom inzet van vrijwilligers bij justitiabelen in de regio Eindhoven

De eerste empirische deelvraag luidt: "Hoe ziet de inzet van vrijwilligers in de begeleiding aan justitiabelen in de regio Eindhoven er in de praktijk uit en wat vinden de betrokken actoren belangrijk om te behouden en/of te veranderen?" Het antwoord op deze vraag wordt gegeven aan de hand van de elementen en daaruit voortvloeiende indicatoren van het conceptueel model. De paragraaf wordt afgesloten met een subparagraaf met daarin de ideeën van de respondenten ten aanzien van de wenselijke situatie die niet konden worden ondergebracht onder de in hoofdstuk 2 opgestelde indicatoren.

4.1.1 Vrijwilligersaanbod in de regio

Vrij & Verder is het grootste project in de regio Eindhoven dat zich richt op bemiddeling van vrijwilligers en (ex-)justitiabelen. De vijf geïnterviewde vrijwilligers zijn allen momenteel maatje van één (ex-)justitiabele via het vrijwilligersproject Vrij & Verder. De frequentie van het contact bij de geïnterviewde vrijwilligers varieert van tweemaal per week tot eens in de twee weken. De justitiabelen geven qua contactfrequentie aan dat dit kan variëren van meerdere keren per week tot eens in de twee weken, of "als het ons uitkomt".

De vrijwilligers geven aan dat Vrij & Verder de coördinatie en de voorbereiding verricht, waarna er contact tussen de vrijwilliger en de justitiabele plaatsvindt. Het startgesprek is altijd onder begeleiding van Vrij & Verder. Na de kennismaking tussen de justitiabele en de vrijwilliger vinden er drie individuele afspraken plaats, daarna informeert de coördinator bij beide partijen of zij met elkaar door willen.

De duur van het maatjescontact is normaliter één jaar. Eén vrijwilliger benoemt altijd langdurigere contacten te hebben. Vier vrijwilligers geven aan dat ze het huidige maatjescontact met hun cliënten langer dan een jaar hebben of hebben de intentie om het huidige maatjescontact langer dan een jaar te laten duren.

V1: "Als hij dan alleen maar leert van, vertrouwen werkt maar voor een jaar en dan is het houdoe en zoek het maar uit, en dan komt er een ander bij wie hij zijn verhaal moet doen. Dat is ook niet bevorderlijk. Dus ik probeer het, ik weet niet hoe anderen het doen, maar ik probeer het altijd zo lang mogelijk vol te houden tot aan de eindstreep"

De begeleiding vanuit het maatjesproject Vrij & Verder wordt door alle respondenten positief beoordeeld. De begeleiding is actief, de coördinator draagt zorg voor de vrijwilligers, luistert naar wensen en voorkeuren en bewaakt grenzen mee op het moment dat de vrijwilliger dat moeilijk vindt. De vrijwillige rol van de vrijwilligers wordt beschermd.

Er vindt vooronderzoek plaats om een goede match te kunnen maken tussen de cliënt en de vrijwilliger. Er wordt training gegeven, er vinden begeleide intervisiebijeenkomsten plaats die als nuttig en leerzaam worden ervaren en waar ervaringen gedeeld worden.

² Ten aanzien van citaten van respondenten in dit hoofdstuk, worden vrijwilligers aangeduid met V, reclasseringswerkers met R en justitiabelen met J, met vervolgens het respondentennummer.

Acht van de tien geïnterviewde reclasseringswerkers hebben in hun caseload te maken (gehad) met justitiabelen die contact met een vrijwilliger heeft (gehad). Alle keren ging het om het vrijwilligersproject Vrij & Verder. De bemiddeling kwam tot stand via de reclassering of via doorverwijzing door een kliniek. Allen hebben ook wel eens zelf doorverwezen, doch twee van hen benoemen dat zij vaker aanmeldingen hebben gedaan, maar er om uiteenlopende redenen geen match mogelijk was. Twee reclasseringswerkers geven aan dat zij - voor zover zij weten - nooit een justitiabele met een vrijwilligers- c.q. maatjescontact in hun caseload gehad. Zij hebben ook nooit doorverwezen en/of dit overwogen.

Op de vraag welke redenen de reclasseringswerkers zien voor de terugloop van de inzet van vrijwilligers, worden de volgende oorzaken door twee of meer respondenten genoemd: in de waan van de dag wordt het vergeten, hierbij speelt oplopende werkdruk en organisatorische onrust een rol; er wordt niet op gestuurd/ aan herinnerd in caseload gesprekken door het verdwijnen van de functie van werkbegeleider en door het verdwijnen van het onderwerp op de agenda van de casuïstiekbesprekingen; en reclasseringswerkers hebben de neiging om zaken naar zichzelf toe te trekken en vinden het moeilijk om de regie uit handen te geven.

4.1.2 Hulpvraag justitiabelen

Een derde (zes van de achttien) enquêtes is door de justitiabelen geretourneerd. Op de vraag hoe zij met Vrij & Verder in aanraking zijn gekomen, geven twee van hen aan uit eigen behoefte zelf contact te hebben gezocht. Twee respondenten zijn aangemeld door de reclassering (eenmaal samen opgetrokken met het woonbegeleidingsproject), één respondent is via een folder achter het bestaan van het project gekomen en één respondent kan het zich niet meer herinneren. Twee respondenten hebben getwijfeld over contact met hun maatje, omdat zij zich geen voorstelling konden maken van wat een maatje voor hen kon betekenen. De vier andere respondenten benoemen niet getwijfeld te hebben. Enkele opmerkingen:

J2: "Niet getwijfeld omdat het een uitbreiding was van mijn sociale netwerk"

J6: "Totaal niet! Kwam terecht in een voor mij vreemde omgeving. Wist niets van Eindhoven"

De redenen die voor de justitiabelen die aan het onderzoek hebben meegewerkt de doorslag gaven om een maatje in zee te gaan zijn divers. De drie hoofdredenen, door vijf van de zes respondenten aangegeven, zijn de behoefte aan gezelschap, de behoefte om contact te hebben met iemand die het delictverleden niet veroordeelt en de behoefte aan ondersteuning om een nieuw (positief) sociaal netwerk op te bouwen. Drie respondenten geven aan behoefte te hebben aan praktische ondersteuning en twee respondenten benoemen dat het fijn is om contact te hebben met iemand die geen professional is. Eenmaal wordt de behoefte aangegeven aan iemand die kan ondersteunen bij of signaleren van (eventueel) dreigende terugval in delictgedrag of ander risicovol gedrag.

De vrijwilligers geven allen aan dat zij de ervaring hebben dat de justitiabelen vanuit een eigen hulpvraag gemotiveerd zijn om het vrijwilligerscontact aan te gaan en het om intrinsieke motivatie gaat:

V3: "Deze vrouw die ik nu begeleid, staat al buiten op me te wachten om mee te gaan"

V5: "Ik denk dat als iemand het alleen doet om maar verlofmomenten te krijgen, dat je dan sowieso een vervelend contact krijgt. Dan heb je wel een verlofmoment, maar dan heb je een vrijwilliger aan je hangen die je niet laat doen wat je zelf wil. Dus ik denk dat het dan redelijk snel stuk zou lopen"

Activiteiten die vrijwilligers met justitiabelen ondernemen zijn gericht op laagdrempelige, praktische en sociale activiteiten (boodschappen doen en eten, wandelen, koffie drinken, naar de kringloopwinkel). Een enkeling zet ook in op het vinden van werk. Ook komt het volgens één van de respondenten voor dat vrijwilligers ondersteuning bieden bij rechtszittingen of bij ziekenhuisbezoeken.

Er worden vooraf geen expliciete doelen gesteld, zo geven drie vrijwilligers aan. Vooropstaat het aansluiten bij de behoefte van de cliënt. Impliciet pikken de vrijwilligers wel doelen eruit. Vier respondenten geven aan dat deze betrekking hebben op het uitbreiden van het sociale netwerk, één respondent geeft aan dat 'het hebben van een fijn moment' het voornaamste doel is, omdat deze respondent de ervaring heeft dat resocialisatie een moeilijk haalbaar doel is. Ook wordt er impliciet gewerkt aan het creëren van inzicht, maar 'gewoon vanuit gezond verstand', aldus één van de respondenten. Eén respondent geeft aan dat met het bereiken van het doel 'uitbreiden van sociale contacten en resocialisatie', tevens bereikt is dat het maatje weerbaarder is geworden.

Uit de interviews met reclasseringswerkers blijkt, direct of impliciet, dat alle reclasseringswerkers vrijwilligers met een bepaald doel (zouden) inzetten. Vijf keer wordt expliciet benoemd dat er tijdens het contact tussen de vrijwilliger en de cliënt ook bewust aan doelen gewerkt zou moeten worden.

4.1.3 Ondersteuning vs. signalering

Gevraagd naar de visie van de justitiabelen ten aanzien van de verschillende functies die hun maatje kan vervullen (bieden van gezelschap/ begeleiding of een signalerende functie), geven drie respondenten aan dat een maatje in hun optiek enkel gezelschap/ begeleiding zou moeten bieden. Twee respondenten geven aan het prettig te vinden wanneer hun maatje zorgelijke signalen bespreekbaar maken, één van hen wil dat het maatje dit enkel met hem/haar bespreekt en de andere respondent geeft aan de vrijwilliger dit (met toestemming) ook met betrokken hulpverleners deelt. Eén respondent heeft deze vraag niet beantwoord.

Op de vraag of de zij het belangrijk vinden dat hun maatje op de hoogte is van hun delictverleden, geven vier justitiabelen aan dat zij dit niet belangrijk vinden, ofwel omdat ze nog onvoldoende van de vrijwilliger zelf weten, ofwel omdat zij hun (delict)verleden achter zich hebben gelaten en op de toekomst zijn gericht. Eén respondent ziet zowel voor- als nadelen op het moment dat de vrijwilliger hiervan op de hoogte is en één respondent geeft aan dit wel belangrijk te vinden, omdat het verleden nu juist de noodzaak van een maatje inhoudt.

De geïnterviewde vrijwilligers zijn allen (in grote lijnen) op de hoogte van het delict(verleden) van de cliënt. De mate waarin justitiabelen hun delict(verleden) met de vrijwilliger bespreken is wisselend. Bij één respondent is het regelmatig onderwerp van gesprek omdat de justitiabele er in het dagelijks leven hinder van ondervindt. Vier respondenten geven aan dat het delict(verleden) geen onderwerp van gesprek is, doch twee van hen benoemen dat ze in het verleden incidenteel wel eens over het delict hebben gesproken op initiatief van de justitiabele.

Uit de antwoorden van de vrijwilligers komt naar voren dat in men in het contact te maken kan krijgen met een stuk inhoudelijke begeleiding. Eén respondent zou het fijn vinden om bepaalde informatie over trajecten waar de justitiabele in zit te weten zodat de vrijwilliger beter weet hoe hij daarop kan reageren op het moment dat het ter sprake komt. Drie respondenten geven uitdrukkelijk aan terughoudend te zijn in het geven van tips en adviezen en zijn er alert op dat ze niet in een semi-professionele rol terecht komen. Vrijwilligers denken na over wat goed en helpend kan zijn voor de cliënt, zo blijkt impliciet uit alle interviews. Eén respondent benoemt expliciet wel te corrigeren t.a.v. gedrag dat sociaal maatschappelijk niet of minder geaccepteerd wordt. Dit corrigeren is niet gericht op doelen van de justitiabele, maar heeft betrekking op normaal menselijk contact, zo geeft deze respondent aan. De ervaring is dat kort spiegelen van gedrag wordt geaccepteerd, zo geven twee respondenten aan.

De respondenten zijn niet bewust bezig met het fungeren als rolmodel. Wel proberen ze in het contact het goede voorbeeld te geven en op die manier fungeren ze onbewust wellicht wel als 'goed' voorbeeld.

V3: "Kijk als het de cliënten niet lukt, ze vernachelen het helemaal, dan hebben ze toch het voorbeeld gehad hoe het wel kan of hoe het wel moet"

V5: "Ik denk een rolmodel.. dat je dat automatisch bent"

De meningen van de geïnterviewde vrijwilligers over de signalerende functie van vrijwilligers lopen uiteen. Eén respondent spreekt zich hier niet over uit, een respondent geeft duidelijk aan dit niet in het takenpakket te zien, terwijl een ander aangeeft dat vrijwilligers natuurlijk ook moeten signaleren. Eén vrijwilliger koppelt het signaleren aan eventuele decompensatie van de justitiabele (bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een psychose). De laatste respondent geeft aan:

V5: "Voor mij is het alleen signalerend als er echt serieus iets aan de hand is. In een ideale wereld zou ik het wel prettig vinden, ook omdat het mijn achtergrond is, maar ik denk juist dat het niet de bedoeling moet zijn van vrijwilligerswerk" en "Ik vind bijna, als je een vrijwilliger op die manier gebruikt dan geef hem een salaris en laat hem onderdeel zijn van het team. Dan is er bijna geen verschil, dan is het gewoon een gratis lid van het team bijna"

Op de vraag hoe er met eventuele risicosignalen wordt omgegaan, lopen de meningen eveneens uiteen. Eén respondent benoemt dat als er mogelijk delictgedrag wordt gezien, deze dit niet door zal geven aan instanties, ter bescherming van de vertrouwensrelatie en/of de overtuiging dat - zolang iemand enkel uitspraken doet - met die informatie toch niks gedaan kan worden. De andere vier respondenten zouden risicosignalen wel aankaarten, maar dan wel via de contactpersoon van het maatjesproject en niet rechtstreeks naar de professionele instanties waar de cliënt mee te maken heeft. Een van hen heeft in het verleden echter een casus gehad waarbij er wel direct contact kon worden opgenomen met het professionele netwerk van de cliënt, maar hier waren vooraf duidelijke afspraken over gemaakt omdat het van belang was om snel te handelen bij risicosignalen.

Zes reclasseringswerkers zien een signalerende rol voor een vrijwilliger weggelegd, mits dit van tevoren goed met de justitiabele is afgesproken. Twee van hen spreken zich niet duidelijk uit over hun mening ten aanzien van een signalerende functie voor vrijwilligers. Uit hun antwoorden valt wel op te maken dat als er signalen worden teruggekoppeld, de cliënt hiervan op de hoogte moet zijn. Twee respondenten zien niets in een signalerende functie, maar zijn het er wel over eens dat ernstige signalen wel (ergens) gemeld moeten worden.

R5: "Je wilt voorkomen dat er hele nare dingen met iemand gebeuren terwijl iemand er wel al van wist"

Op de vraag of vrijwilligers ingezet kunnen worden bij justitiabelen met een negatief netwerk, ziet een kleine meerderheid van de reclasseringswerkers hier ondersteunende mogelijkheden voor, mits er bij de justitiabele motivatie bestaat om afstand te nemen c.q. te breken met zijn negatieve netwerk. Twee respondenten zijn terughoudender, zij geven aan dat - indien hier op wordt ingezet - dit veel vraagt van een vrijwilliger en zij hierin heel goed begeleid zullen moeten worden.

Vrijwilligers kijken wisselend aan tegen het onderhouden van contact met het professionele netwerk van de justitiabele. Indien vrijwilligers iets willen terugkoppelen, gebeurt dit via de contactpersoon van het vrijwilligersproject en niet rechtstreeks met het professionele netwerk, zo geven drie respondenten aan. Twee respondenten die al een langer durend contact met de justitiabele hebben, hebben wel (de behoefte aan) contact met bijvoorbeeld reclassering. Hierbij is sprake van een goedlopend contact tussen de vrijwilliger en de justitiabele.

Redenen voor vrijwilligers om argwanend te zijn om contact met het netwerk te onderhouden, is de angst om onbewust toch richting een hulpverlenende rol te gaan. Sturing of taken die vanuit de reclassering bij

vrijwilligers neergelegd zouden worden, wordt niet wenselijk geacht. Wel is contact wenselijk (al dan niet via Vrij & Verder) daar waar het gaat om belangrijke aspecten voor de vrijwilliger, bijvoorbeeld ten aanzien van risico's of diagnostiek waardoor een andere bejegening nodig is, zodat de vrijwilliger hiervan op de hoogte is.

V5: "Als ik had geweten dat hij autistisch was dan had ik geweten dat hij mijn opmerkingen niet zou oppikken"

Twee vrijwilligers geven aan dat als er contact tussen hen en het professionele netwerk zou zijn, dit vanwege de vertrouwensrelatie niet op initiatief van de vrijwilliger zou moeten gebeuren. Alle respondenten geven aan dat het opbouwen van de vertrouwensband met de justitiabele van belang is en allen stellen hun handelen af in het belang van het creëren en waarborgen van de vertrouwensrelatie. Vrijwilligers zien de centrale rol van Vrij & Verder als contactpersoon daarom graag gehandhaafd. Twee vrijwilligers benoemen de wens om met het gehele netwerk een startgesprek te hebben om afspraken te maken. Eén van hen geeft aan dat het prettig zou zijn dat er zo nu en dan met alle betrokken partijen een evaluatie plaatsvindt om ontwikkelingen te bespreken, maar dat er tussendoor geen direct contact tussen de vrijwilliger en het professionele netwerk is. Eén respondent geeft het advies om ervoor te waken om van de vrijwilliger een begeleider te maken die buiten de organisatie staat.

Ten aanzien van het wenselijke contact tussen de reclasseringswerker en de vrijwilliger, lopen de meningen onder reclasseringswerkers ook uiteen. De helft van de respondenten benoemt dat alle contacten via het maatjesproject moeten lopen. Vijf respondenten vinden het daarentegen wel wenselijk dat de reclasseringswerker de vrijwilliger - meer dan nu gebeurt - bij het traject betreft, bijvoorbeeld middels een kennismakingsgesprek of periodieke evaluatiegesprekken. Eenmaal wordt benoemd dat de reclassering een sturende functie zou moeten bekleden ten aanzien van de vrijwilligers.

Ook de mate waarin reclasseringswerkers op de hoogte willen zijn van het verloop van het vrijwilligerscontact varieert. Een kleine minderheid wil uitdrukkelijk op de hoogte worden gehouden van het verloop van het contact tussen de vrijwilliger en de justitiabele. Andere respondenten vinden dat de 'bemoeienis' vanuit de reclassering moet afhangen van de wijze waarop de vrijwilliger wordt ingezet. Gaat het enkel om laagdrempelige ontspannen activiteiten, dan is contact tussen de vrijwilliger en het vrijwilligersproject voldoende. Is de vrijwilliger echter betrokken bij het reclasseringstraject, dan is direct en goed contact een vereiste om afstemming te vinden en te houden. Twee reclasseringswerkers spreken zich niet (duidelijk) uit over het wenselijke contact omwille van het niet willen dwarsbomen van de vertrouwensband tussen de justitiabele en de vrijwilliger en problemen die gezien worden rondom gegevensverstrekking en privacy van de justitiabele.

In het verlengde van het vraagstuk begeleiding vs. signalering, is ook aan de justitiabelen de vraag voorgelegd of, en op welke wijze, vrijwilligers bij het reclasseringstraject betrokken zouden moeten worden. Twee respondenten geven aan dit in zijn geheel geen goed idee te vinden, de contacten met vrijwilligers dienen in hun optiek volledig buiten de reclassering om te moeten verlopen. Twee anderen geven aan het prima te vinden wanneer de reclassering de doorverwijzing doet, maar vinden dat het verder gescheiden moet blijven. De overige twee respondenten antwoorden er geen probleem mee te hebben wanneer de reclassering contact onderhoudt met de vrijwilliger, zolang zij zelf maar bij deze contacten worden betrokken. Geen van de respondenten geeft aan het goed te vinden dat er buiten zijn/haar aanwezigheid contact tussen de reclassering en vrijwilligers plaatsvindt, ook niet met vooraf gegeven toestemming. Daarnaast is aan de justitiabelen de vraag gesteld, hoe zij aankijken tegen de eventuele mogelijkheid van de reclassering om vrijwilligers in te zetten om problemen aan te pakken die los staan van het delictgedrag. Vier van hen vinden dit, gecombineerd met maatschappelijke/reguliere hulpverlening, een goed idee. Twee respondenten vinden dit geen goed idee. Een van hen geeft aan liever doorverwezen te worden naar maatschappelijke/ reguliere hulpverlening, de ander geeft aan te willen dat alles bij de reclassering blijft liggen.

4.1.4 Overige ideeën en suggesties van respondenten ten aanzien van de gewenste situatie

Waar het gaat om een actievare inzet van vrijwilligers bij het reclasseringstraject, geeft één vrijwilliger aan dat vrijwilligers betrokken kunnen worden bij het maken van het beleid. Een andere vrijwilliger merkt op dat er oog moet zijn voor inbedding van de inzet van vrijwilligers in het reclasseringswerk, om te voorkomen dat het na een paar maanden weer verslapt.

Ten aanzien van het uitbreiden van de inzet van vrijwilligers binnen het reclasseringstraject, benoemen vrijwilligers dat justitiabelen actiever benaderd zouden kunnen worden door folders te geven en het regelmatig te bespreken. Ook justitiabelen in de kliniek - zeker degenen met een TBS-maatregel - die geen vrijheden hebben en weinig tot geen bezoek ontvangen, kunnen ter voorbereiding op hun resocialisatie in contact met een vrijwilliger worden gebracht.

Ten aanzien van de eigen wensen en behoeften van vrijwilligers, geeft een respondent aan dat het nuttig kan zijn dat vrijwilligers (indien bij hun maatje aan de orde) meer kennis krijgen over psychopathologie, ook gericht op het herkennen van signalen van decompensatie. Indien een justitiabele veel van een vrijwilliger vraagt, kan overwogen worden om met twee vrijwilligers te werken. Tevens geeft een respondent aan dat vrouwelijke vrijwilligers ervan op de hoogte moeten zijn indien de justitiabele een zedendelict heeft begaan.

Op de vraag welke mogelijkheden de vrijwilligers nog meer zien om vrijwilligers in bredere zin bij het reclasseringstraject te betrekken, geeft een vrijwilliger de tip om ook bij de afsluiting van het reclasseringstraject aan een vrijwilliger te denken.

Twee reclasseringswerkers opperen dat de coördinator van het vrijwilligersproject zou kunnen aanschuiven bij de casuïstiekbesprekingen van de reclassering. Ook geven twee reclasseringswerkers aan dat het nodig is om de inzet van vrijwilligers onderdeel te laten uitmaken van het primaire proces, bijvoorbeeld door de optie op te nemen in het diagnostisch instrument en/of in het plan van aanpak.

Bij de enquêtes die onder de justitiabelen zijn verspreid, hebben de respondenten de mogelijkheid gehad om op enkele open vragen antwoord te geven. Vijf van de zes respondenten hebben hier gebruik van gemaakt. Op de vraag of zij tips hebben voor de reclassering om meer gebruik te maken van vrijwilligers, wordt onder andere aangegeven dat het van belang is om duidelijk te maken dat het een onderdeel is van het traject en dat ze regelmatig ingezet zouden moeten worden bij huisbezoeken en ondersteuning bij afspraken bij instanties; en

Op de vraag of zij mensen die in een soortgelijke situatie zitten als zij, het contact met een maatje/vrijwilliger aanraden, geven justitiabelen allen een positieve reactie. Er wordt aangegeven dat een vrijwilliger een opstap kan zijn om een andere vriendenkring op te bouwen en daarmee kan voorkomen dat iemand terugvalt op zijn negatieve netwerk. Een andere justitiabele geeft aan zich zelfverzekerd te voelen, een ander benoemt het leren omgaan met sociale contact, eenzaamheid en dag- en nachtritme als voordelen. Ook geeft een justitiabele aan zich veel meer "mens" te voelen door het contact met de vrijwilliger.

Tot slot zijn de justitiabelen bevraagd naar overige zaken die niet aan bod zijn gekomen, maar die zij wil graag willen delen. Aangegeven wordt om mensen niet terug te plaatsen waar hij eerder gewoond heeft omdat de kans op terugval dan veel groter is. Verder geeft één respondent aan dat er behoefte is aan ondersteuning op het vlak van het vinden van werk en/of studie.

4.2 Eigenschappen van betrokken actoren

De tweede empirische deelvraag heeft betrekking op de actoren en luidt: "Welke eigenschappen van de betrokken actoren zijn volgens vrijwilligers van Vrij & Verder en reclasseringswerkers van het Leger des Heils Eindhoven van belang om een gunstige bemiddeling tussen de justitiabele en de vrijwilliger te kunnen realiseren?"

4.2.1 Eigenschappen 'geschikte' justitiabelen

De problematiek van de justitiabelen is divers. De hoofdproblematiek is eenzaamheid, welke verschillende oorzaken kan hebben. Problemen die door vrijwilligers genoemd worden zijn: sociaal isolement n.a.v. TBS maatregel, sociaal isolement n.a.v. hospitalisering, sociaal isolement n.a.v. zedendelict, psychiatrische problematiek, verslavingsproblematiek (alcohol, drugs en gokken). Uit de interviews valt op te maken dat bij de justitiabelen veelal sprake is van multiproblematiek. Zij zijn opgenomen in een kliniek of wonen (begeleid) zelfstandig.

Justitiabelen die geschikt worden bevonden voor contact met een maatje, zijn zij die zelf de wens uitspreken tot contact, zo wordt door twee vrijwilligers benoemd. Eén vrijwilliger geeft aan dat een vrijwilliger van grote meerwaarde kan zijn bij hen die een grote afstand tot de maatschappij hebben. Justitiabelen met zwaardere problematiek (waaronder psychiatrische problematiek en/of gedwongen opgenomen met een maatregel), kunnen volgens de vrijwilligers ook bemiddeld worden, maar op dat moment weegt het type vrijwilliger dat daaraan gekoppeld wordt een stuk zwaarder. Twee vrijwilligers geven aan dat het beslissen of iemand kan worden gekoppeld aan een maatje niet alleen af hangt van de eigenschappen van de justitiabele, maar ook van de vrijwilliger. Wel geven deze twee respondenten uitdrukkelijk aan dat het veilig moet zijn en de vrijwilliger geen gevaar mag lopen. Eén vrijwilliger benoemt als voorwaarde dat het verantwoord moet zijn om met iemand op pad te gaan zonder professionele begeleiding. Tot slot geven twee vrijwilligers aan dat justitiabelen die duidelijk geen bemoeienis wensen en/of te zeer vervreemd zijn van de maatschappij, niet geschikt zijn voor bemiddeling.

Op de vraag aan reclasseringswerkers welke justitiabelen geschikt zijn voor bemiddeling met een vrijwilliger, springen twee antwoorden eruit. De meerderheid benoemt specifiek justitiabelen met eenzaamheidsproblematiek, een kleine minderheid van de respondenten geeft (tevens) aan dat het van belang is dat de wens c.q. motivatie voor een maatjescontact vanuit de justitiabele moet komen. Verder worden de volgende (persoonskenmerken van) justitiabelen genoemd - welke mogelijk ook in relatie staan/ ten grondslag liggen aan eenzaamheidsproblematiek - waarbij respondenten mogelijkheden zien voor de inzet van een vrijwilliger: licht verstandelijke beperkten, jong volwassenen, justitiabelen met licht antisociaal gedrag, justitiabelen met autisme en/of depressies. Ten aanzien van externe factoren, zien de respondenten mogelijkheden voor vrijwilligers bij justitiabelen zonder positieve contacten en/of afkomstig uit een andere regio en/of bij hen die door een klinische opname of detentie langere tijd niet (hebben) kunnen deelnemen aan de maatschappij.

De grootste contra-indicaties die door vier of meer reclasseringswerkers worden benoemd bij het inzetten van vrijwilligers, betreffen de inschatting dat het niet verantwoord is; indien er duidelijke gevaarsrisico's zijn; indien de justitiabele zware psychiatrische problemen heeft en/of justitiabelen waarbij een persoonlijkheidsstoornis op de voorgrond staat. Ook het hebben van een positief en/of steunend netwerk wordt als contra-indicatie genoemd omdat de meerwaarde van vrijwilligerscontact dan ontbreekt.

Uit de antwoorden van de reclasseringswerkers blijkt daarnaast dat het vooral van belang is om te weten wat voor 'vlees je in de kuip hebt' voordat een vrijwilliger wordt ingeschakeld. Viermaal wordt benoemd dat het in de adviesfase vast een punt van aandacht kan zijn door de optie te bespreken met de justitiabele. Het kan dan worden meegenomen in het plan van aanpak, wat later in het toezicht verder kan worden opgepakt. Meermalen wordt aangegeven dat er vooral tegen het einde van een toezicht gedacht kan worden aan het inzetten van een vrijwilliger in de vorm van een maatje.

4.2.2 Eigenschappen van 'geschikte' vrijwilligers

Gevraagd naar hun persoonlijke motivatie, geven alle vrijwilligers aan intrinsiek gemotiveerd te zijn om zich in te zetten voor de doelgroep (en/of het persoonlijke netwerk ervan). De respondenten zien uitdaging in de doelgroep en willen een bijdrage leveren in het vooruit helpen van de justitiabele. Uit de gesprekken blijkt niet dat zij de neiging hebben om zich hulpverlenend op te stellen, zij benadrukken juist de prettige positie die zij als vrijwilliger ervaren.

Eigenschappen die vrijwilligers nodig hebben, hebben volgens de respondenten betrekking op een kalme, geduldige en onbevooroordeelde houding naar de cliënten toe. Ook flexibiliteit, empathie en kunnen geven zonder er iets terug voor te verwachten worden benoemd. Ook vinden vrijwilligers het belangrijk dat de eigen normen en waarden niet aan de cliënt worden opgelegd en wordt aangegeven dat ze terughoudend moeten zijn met het geven van adviezen.

Vrijwilligers geven aan dat vrijwilligers qua bejegening moeten kunnen aansluiten bij de problematiek van de cliënt, maar ook stevig in hun schoenen moeten staan en goed naar hun eigen gevoel moeten kunnen luisteren. Ook is het van belang dat ze duidelijkheid in de relatie scheppen naar de justitiabele toe. Ze vinden dat vrijwilligers op de hoogte dienen zijn van risico's t.a.v. de justitiabelen van wie ze maatje zijn, moeten kunnen inschatten of situaties veilig zijn en ze moeten handvaten hebben om met risico's om te kunnen gaan.

Alle vrijwilligers vinden het belangrijk om grenzen aan te kunnen geven. Waar die grens ligt, verschilt per persoon en op basis van de interviews kunnen deze ver uiteen liggen. Het merendeel van de respondenten is terughoudend met het geven van privégegevens (telefoonnummers, achternamen, adresgegevens). Respondenten geven aan dat zij zich bewust zijn van het feit dat zij vrijwilliger zijn en zodoende ook grenzen te trekken wanneer zij voor situaties komen te staan die hun taken en verantwoordelijkheden te boven gaan. Alle respondenten benoemen dat er geen vriendschappelijke basis is tussen hen en de justitiabele; men probeert aan te sluiten bij en rekening te houden met de wensen en behoeften van de justitiabele.

Eigenschappen die vrijwilligers moeten hebben die door twee of meer reclasseringswerkers worden benoemd zijn: stevig in de schoenen staan en bewustzijn van de wenselijke afstand en nabijheid die in het contact belangrijk is; kennis van de problematiek van de justitiabele en hoe daarmee omgegaan dient te worden; en kennis van het reclasseringswerk en de wijze waarop de vrijwilliger daar het beste bij kan aansluiten.

4.2.3 Rol van de reclasseringswerker

De rol van de reclasseringswerker bevat vraagstukken over theoretische kennis, kennis van (lokale) mogelijkheden rondom vrijwilligers, analytisch vermogen en de (bege)leiding aan vrijwilligers.

4.2.3.1 Theoretische kennis en kennis van (lokale) mogelijkheden rondom vrijwilligers

De helft van de respondenten geeft aan geen kennis te hebben van desistance en/of sociaal kapitaal. Drie respondenten zijn wel bekend met deze termen, uit twee interviews komt de bekendheid ervan niet voldoende concreet naar voren. De meerderheid van de respondenten heeft wel kennis genomen van het landelijk voornemen om beleid te gaan ontwikkelen ten aanzien van de inzet van vrijwilligers bij de reclassering. Inhoudelijke informatie over hoe dit eruit zal komen te zien is nog niet beschikbaar en daarom ook niet bekend bij de respondenten.

Alle tien geïnterviewde reclasseringswerkers zijn bekend met Vrij & Verder - het grootste project in de regio Eindhoven op het gebied van het koppelen van vrijwilligers aan justitiabelen - ongeacht of en hoe vaak zij zelf justitiabelen hebben aangemeld. Negen respondenten geven aan ook kennis te hebben van andere mogelijkheden, maar uit de antwoorden blijkt niet dat zij ook aanmelden bij andere organisaties. De ene keer dat dit wel gebeurde, geschiedde door een doorverwijzing van Vrij & Verder.

4.2.3.2 Analytisch vermogen

Het analytisch vermogen heeft betrekking op de inschatting van de reclasseringswerker op de draagkracht, het draagvlak en de draaglast van de justitiabele. Hierbij speelt tevens de eigen houding ten opzichte van de inzet van vrijwilligers binnen een reclasseringstraject een rol.

Geen enkele reclasseringwerker heeft zich negatief uitgesproken over de inzet van vrijwilligers binnen een reclasseringstraject. Twee van hen hebben een neutrale houding en acht respondenten spreken voornamelijk positief over de inzet van vrijwilligers. Zes van hen benomen wel sceptisch te zijn. Redenen voor deze sceptische houding zijn twijfel over de geschiktheid van de vrijwilliger (met name waar het gaat

om ervaringsdeskundigen) en het risico dat vrijwilligers bewust of onbewust de rol of taak van een professional overnemen. Twee reclasseringwerkers geven hierbij aan dat zij geen zicht hebben op het type vrijwilligers dat Vrij & Verder in het bestand heeft. Mogelijk is dit aantal hoger, nu slechts de helft van de respondenten ooit direct contact heeft gehad met een vrijwilliger en waarbij het bij het merendeel ging om een incidenteel contact.

Negen van de tien respondenten benoemen het opbouwen en/of het verbeteren van het sociaal netwerk van de justitiabele als belangrijkste inhoudelijke reden om vrijwilligers in te zetten. Aangegeven wordt dat vrijwilligers kunnen bijdragen aan het bevorderen van de kwaliteit van leven en zij justitiabelen het 'normale' menselijke contact kunnen laten ervaren. Vier respondenten geven aan dat het voor de justitiabele prettig is om een keer niet met een professional te maken te hebben en driemaal wordt aangegeven dat vrijwilligers beter kunnen aansluiten bij de justitiabele vanwege het laagdrempelige contact. Een kleine meerderheid van de respondenten benoemt tevens een meerwaarde te zien qua ondersteuning bij praktische zaken.

Naast de voordelen, zien de respondenten ook nadelen ten aanzien van de inzet van vrijwilligers binnen het reclasseringstraject. Deze hebben voornamelijk betrekking op het eventuele schadelijke handelen door ontbrekende competenties van de vrijwilliger. Het meest gevreesd wordt dat een vrijwilliger op eigen inzicht gaat handelen en daarmee (onbewust) het traject in negatieve zin beïnvloedt.

R8: "Die klanten, die zoeken vaak een klankbord. Bij ons, bij een behandelaar, maar ik denk ook bij een maatje. En als zo'n maatje zich dan gaat bemoeien of zijn mening gaat geven over.. hoe een relatie loopt, of wat iemand wel of niet zou moeten doen, dan kun je wat die behandelaar gisteren heeft besproken compleet teniet doen"

Men is tevens beducht voor het risico dat maatjes met de justitiabele gaan meepraten. Dit hangt samen met de vrees dat vrijwilligers onvoldoende kennis van de problematiek van cliënten hebben. Gevreesd wordt voor een onvoldoende (kennis)niveau om met de doelgroep om te kunnen gaan, risico's die ontstaan op het moment dat een vrijwilliger onvoldoende stevig in zijn schoenen staat, onvoldoende in staat is om grenzen te stellen of erger, wordt meegezogen in negatief gedrag van de justitiabele.

Enkele reclasseringswerkers zien ook mogelijke nadelen voor justitiabelen zelf. Tweemaal wordt aangegeven dat de vrijwilligheid van het contact ervoor kan zorgen dat het contact door de vrijwilliger redelijk abrupt kan worden afgebroken. Dit hangt samen met de angst van een andere respondent, die aangeeft dat justitiabelen een vrijwilliger als vriend kunnen gaan zien en er dan teleurstelling volgt wanneer het contact eindigt.

Wat betreft de ervaringen ten aanzien van de reacties van justitiabelen over bemiddeling met een vrijwilliger, beschrijft de helft van de reclasseringswerkers weerstand vanuit cliënten wanneer de mogelijkheid ter sprake wordt gebracht.

R5: "Uiteindelijk trok mevrouw toch de keutel in. Eigenlijk meer onder invloed van mensen in haar omgeving, die zeiden van.. 'ja maar je bent toch niet...' 'je kunt toch alles zelf?' Een beetje laagdunkend er overheen gaan terwijl het juist zo goed voor haar is omdat ze veel last heeft van eenzaamheid. En moeilijk alleen de straat op durfde. Dus dat zou ideaal zijn om iemand.. al is het maar een keer per week over de markt lopen ofzo. Dat zou gewoon geweldig zijn en ze stond er ook voor open, maar onder druk van familieleden heeft ze toch haar keutel ingetrokken"

R7: "Ze vinden het lastig om te boek te staan als iemand die met een maatje ergens naar binnen moet omdat hij anders niet 'durft'"

De helft van de respondenten die soms justitiabelen doorverwijst, geeft aan bewust bezig te zijn met het motiveren van de justitiabele op het moment dat er een afwijzende houding aanwezig is.

Zeven van de tien respondenten vinden het inschakelen van een vrijwilliger bij uitstek thuishoren in het kader van een reclasseringstoezicht en/of Ruim Baan. De overige respondenten zien mogelijkheden in alle stadia en/of geven aan dat één en ander vooral af moet hangen van de motivatie en de fase van verandering waar de justitiabele in zit.

Een respondent benoemt dat de reclassering meer oog zou mogen hebben voor de stap die justitiabelen (moeten) nemen om contact met een vrijwilliger aan te gaan en er meer tijd dient te worden uitgetrokken om justitiabelen te motiveren c.q. te laten accepteren dat een vrijwilliger helpend kan zijn.

Gevraagd naar de behoeften van de reclasseringswerkers om meer gebruik te maken van vrijwilligers, worden door de respondenten (twee of meer keer) de volgende punten aangedragen: meer kennis over de beschikbare mogelijkheden en hoe dit in de praktijk plaatsvindt; het moet 'meer gaan leven', bijvoorbeeld door iemand in het team aandachtsfunctionaris te maken of door het als geheugensteuntje op te nemen in het diagnostisch instrument; de vrijblijvendheid moet weg en er zou actief gestuurd moeten worden op de mogelijkheden en de overwegingen om vrijwilligers aan het traject te koppelen; zicht op de wachtlijst, het type vrijwilligers in de poule en/of het betrokken worden bij het proces van matches. Eén respondent benoemt keerzijde in een mogelijke toename van de aanmeldingen:

R10: "Er is niks zo frustrerend als de aanmeldingen gaan komen en dat ze dan massaal op de wachtlijst komen te staan. Daar moet je heel goed bij stil staan"

4.2.3.3 (Bege)leiden van vrijwilligers

Ten aanzien van nadelige gevolgen voor reclasseringswerkers, geven drie reclasseringswerkers aan dat zij vrezen c.q. ervoor willen waken, dat zij vrijwilligers moeten gaan aansturen en de inzet in die zin een taakverzwaring wordt. Desondanks ziet het merendeel van de respondenten wel mogelijkheden om intensiever met vrijwilligers te gaan samenwerken. Acht van de tien reclasseringswerkers zou vrijwilligers graag inzetten voor zaken waar zij zelf niet (meer) aan toe komen. Hierbij wordt vijf keer duidelijk aangegeven dat het gaat om begeleidingstaken die eigenlijk niet bij de reclassering thuis horen, maar wel vaak bij de reclassering blijven liggen. Op de vraag hoe dit vormgegeven zou kunnen worden, geven zes respondenten aan het prettig te vinden om als reclassering een eigen vrijwilligerspoule te hebben, om in te zetten voor hand- en spandiensten en kortdurende interventies. Eén van deze respondenten zou deze eigen poule tevens inhoudelijk aan het reclasseringstraject willen koppelen. Dus niet enkel hand- en spandiensten, maar ook maatjescontact zou volgens respondent in eigen beheer moeten vallen, zodat enerzijds ook justitiabelen buiten de regio Eindhoven in aanmerking kunnen komen en anderzijds zodat de reclassering meer sturing kan geven aan het 'onderaannemerschap' van het de vrijwilliger, zoals respondent het verwoordt. Vier respondenten zijn daarentegen van mening dat de vrijwilligers het beste via een externe organisatie ingeschakeld kunnen blijven worden.

4.3 Beantwoording empirische vraagstelling

De empirische vraagstelling luidt als volgt:

Wat is de huidige en wenselijke situatie, volgens de betrokken actoren in de regio Eindhoven, ten aanzien van de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling betreffende de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers?

De activiteiten die vrijwilligers met de justitiabele ondernemen, zijn laagdrempelig, praktisch en/of sociaal van aard. Het betreft maatjescontact. Er wordt niet expliciet aan doelen gewerkt, maar impliciet is het contact erop gericht om het sociaal netwerk van de justitiabele uit te breiden. Het delictverleden staat niet centraal in het contact, vrijwilligers zijn in grote lijnen wel van het delictverleden op de hoogte. De justitiabelen hebben veelal op meerdere gebieden problemen. Vrijwilligers zijn niet gericht bezig met signalering, maar kaarten (ernstige) risicosignalen of inhoudelijke begeleidingsvraagstukken waar zij zich geen raad mee weten veelal wel aan bij het vrijwilligersproject.

De vrijwilligers zijn terughoudend in het hebben van contact met het (professioneel betrokken) netwerk van de justitiabele, men waakt voor het vervallen in een hulpverlenende rol. Het handelen wordt afgestemd op de hulpvraag van de justitiabele en het creëren en waarborgen van de vertrouwensrelatie staat hoog in het vaandel. Aansturing door reclassering wordt - vanuit het maatjesoogpunt - niet wenselijk bevonden. De vrijwilligers geven aan tevreden te zijn over de wijze waarop het maatjesproject thans is ingericht en zien de centrale rol van Vrij & Verder en hun eigen duidelijke vrijwilligerspositie graag gehandhaafd. Twee vrijwilligers geven aan wel een meerwaarde te zien in een startgesprek en/of evaluatiegesprekken waar, naast de justitiabele en de coördinator van Vrij & Verder, (iemand van) het professionele netwerk bij betrokken is. Deze behoefte is er met name om zodoende beter op de hoogte te zijn van cruciale informatie en/of ontwikkelingen waar de vrijwilliger in het contact rekening mee kan houden, zoals kennis van risicosignalen voor decompensatie en/of bejegeningaspecten.

De geïnterviewde reclasseringswerkers zijn allen bekend met mogelijkheden in de regio om justitiabelen door te verwijzen voor contact met een vrijwilliger. Een meerderheid heeft kennis genomen van het landelijk voornemen om meer gebruik te maken van de inzet van vrijwilligers binnen het reclasseringstraject. Echter, (wetenschappelijke) kennis omtrent desistance en de betekenis van sociaal kapitaal ontbreekt bij ten minste de helft van de respondenten.

Reclasseringswerkers spreken zich niet negatief uit over de inzet van vrijwilligers en acht van de tien respondenten heeft zelf wel eens doorverwezen. Cijfers over doorverwijzing zijn niet beschikbaar, doch negen van de tien respondenten zijn ervaren reclasseringswerkers met tien (of meer) jaar reclasseringservaring en konden slechts enkele justitiabelen herinneren die zij hebben doorverwezen.

Zes respondenten geven aan dat zij - ondanks dat ze de positieve kanten zien en ook positieve ervaringen hebben - wel sceptisch zijn ten aanzien van de inzet van vrijwilligers. Deze scepsis is met name gericht op de persoon van de vrijwilliger. Gevreesd wordt dat de vrijwilliger onvoldoende kennis en competenties heeft om met de doelgroep om te kunnen gaan en daardoor het traject in negatieve zin kan beïnvloeden. Doorverwijzingen vinden met name plaats wanneer er sprake is van eenzaamheidsproblematiek en wanneer de justitiabele zelf de wens uit om in contact te komen met een vrijwilliger. Het belangrijkste doel is volgens reclasseringswerkers het opbouwen c.q. verbeteren van het sociaal netwerk van de justitiabele. Uit de interviews blijkt dat acht reclasseringswerkers mogelijkheden zien om vrijwilligers in te zetten voor zaken waar zij als reclasseringswerker niet (meer) aan toekomen. Het gaat hierbij om begeleidingstaken die eigenlijk niet bij de reclassering thuis horen, maar daar wel vaak blijven liggen. Zes respondenten vinden het wenselijk om als reclassering een eigen vrijwilligerspoule te hebben, om in te zetten voor hand- en spandiensten en kortdurende interventies. Tevens geven zes respondenten aan dat vrijwilligers ook een signalerende rol zouden moeten hebben, mits dit van tevoren met de justitiabele is afgesproken. Ook zien zes respondenten mogelijkheden om vrijwilligers ter ondersteuning bewust(er) in te zetten bij justitiabelen met een negatief netwerk, mits er bij de cliënt motivatie bestaat om afstand te nemen c.q. te breken met zijn negatieve netwerk. Voordat een justitiabele in aanmerking kan komen voor bemiddeling met een vrijwilliger, willen reclasseringswerkers weten wat voor vlees ze in de kuip hebben. Bij voorkeur dient de bemiddeling daarom tijdens of tegen het einde van het reclasseringstraject plaats te vinden, zo wordt zevenmaal aangegeven.

De meningen over het wenselijke contact tussen de vrijwilliger en de reclasseringswerker lopen uiteen. Indien de vrijwilliger doelgericht in opdracht van/ met aansturing van de reclassering ondersteuning biedt, dan is direct contact gewenst. Gaat het om maatjescontact gericht op eenzaamheidsproblematiek, dan is deze behoefte er minder en zien de respondenten de aansturing liever via een externe organisatie verlopen. Vijf respondenten geven uitdrukkelijk aan dat de contacten, de begeleiding en de verantwoordelijkheid via een tussenpersoon van het maatjesproject zou moeten lopen, echter wordt ook vijfmaal benoemd dat het wel wenselijk is dat de toezichthouder het maatje - meer dan nu gebeurt - betreft tijdens het toezicht.

De drie voornaamste redenen voor justitiabelen (door vijf van de zes respondenten genoemd) om in contact te komen met een vrijwilliger, betreffen de behoefte aan gezelschap, contact met iemand die hun delictverleden niet veroordeelt en de behoefte aan ondersteuning om een nieuw (positief) sociaal netwerk op te bouwen. Tevens speelt behoefte aan praktische ondersteuning bij de helft van de respondenten een rol. Slechts eenmaal wordt (tevens) aangegeven dat externe motivatie een rol speelde (meer vrijheden tijdens klinisch traject).

Drie respondenten vinden het niet nodig dat de vrijwilliger op de hoogte is van hun delictverleden en geen van de respondenten vindt het goed dat er buiten zijn/haar aanwezigheid contact tussen de reclassering en vrijwilligers plaatsvindt, ook niet met vooraf gegeven toestemming.

Tweederde van de justitiabelen vindt het niet wenselijk om vrijwilligers binnen het reclasseringstraject te betrekken, de helft daarvan vindt het wel prima wanneer de reclassering de verwijzer is. Tweederde van de respondenten staat er wel voor open wanneer de reclassering niet delictgerelateerde problemen - in combinatie met reguliere hulpverlening - bij vrijwilligers neerlegt.

Ten aanzien van hun eigen rol benoemen vrijwilligers dat het belangrijk is om een kalme, geduldige en onbevooroordeelde houding te hebben. Flexibiliteit, empathie en kunnen geven zonder iets terug te verwachten zijn tevens van belang. Vrijwilligers vinden dat zij terughoudend moeten zijn met het geven van tips en adviezen en ervoor moeten waken om eigen normen en waarden op te leggen. Verder zijn stevig in de schoenen staan, grenzen kunnen aangeven en kunnen aansluiten bij de problematiek van de justitiabele van belang. Vrijwilligers vinden het wenselijk dat zij op de hoogte zijn van risico's, hiermee om kunnen gaan en zodoende kunnen voorkomen dat zij in onveilige situaties terecht komen. Daarnaast vinden zij dat vrijwilligers duidelijkheid in de relatie moeten scheppen, om te voorkomen dat justitiabelen hen als vriend gaan zien.

De reclasseringswerkers benoemen - zij het in iets andere bewoording - dezelfde eigenschappen: stevig in de schoenen staan; bewustzijn van de wenselijke afstand en nabijheid die in het contact belangrijk is; kennis van de problematiek van de justitiabele en hoe daarmee omgegaan dient te worden; en kennis van het reclasseringswerk en de wijze waarop de vrijwilliger daar het beste bij kan aansluiten.

Ten aanzien van hun eigen rol als reclasseringwerker wordt meer kennis van de beschikbare mogelijkheden om vrijwilliger in te zetten en de wijze waarop dit in de praktijk plaatsvindt benoemd. Enkele respondenten geven daarbij aan dat reclasseringswerkers het moeilijk vinden om de regie uit handen te geven en de neiging hebben om veel naar zich toe trekken. Het is wenselijk dat reclasseringswerkers zaken die ook door een vrijwilliger gedaan kunnen worden, kunnen loslaten. Eén respondent benoemt dat de reclassering meer oog zou mogen hebben voor de stap die justitiabelen (moeten) nemen om contact met een vrijwilliger aan te gaan: reclasseringswerkers zouden het proces van motivatie en acceptatie dan ook meer tijd moeten geven.

Wat betreft de eigenschappen van de justitiabelen geven vrijwilligers en reclasseringswerkers beiden aan dat er een wens vanuit de justitiabele moet zijn om het contact aan te gaan. Tijdens de interviews zijn de vrijwilligers en de reclasseringswerkers bevraagd op pro- en contra-indicaties. Samenvattend kan gesteld worden dat in principe elke justitiabele, maar met name zij die kampen met eenzaamheidsproblematiek - ongeacht de oorzaak - in aanmerking zouden kunnen komen. Eén en ander is echter wel afhankelijk van de aanwezigheid van bepaalde contra-indicaties. Contra-indicaties die het vaakst genoemd worden betreffen: de inschatting dat het contact niet verantwoord is, wanneer er een duidelijk gevaarsrisico bestaat, wanneer justitiabelen kampen met (te) zware psychiatrische problematiek en/of waarbij een persoonlijkheidsstoornis op de voorgrond staat die het contact in negatieve zin beïnvloedt. Tot slot wordt er geen meerwaarde gezien bij justitiabelen die reeds een positief en/of gezond steunend netwerk hebben.

5. Conclusie, aanbevelingen en kritische reflectie

In dit laatste hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de analytische vraagstelling, waarna de conclusies en aanbevelingen volgen. Afgesloten wordt met een kritische reflectie op het verrichte onderzoek.

5.1 Beantwoording analytische vraagstelling

De analytische vraagstelling in onderhavig onderzoek, luidt als volgt:

Welke factoren zijn volgens de theorie en de empirie van invloed op een gunstige bemiddeling ten aanzien van de inzet van begeleiding door vrijwilligers bij justitiabelen door reclasseringswerkers en hoe verhoudt dat zich tot de huidige situatie?

5.1.1 Factoren die ingevolge de theorie en de empirie van invloed zijn op een gunstige bemiddeling

De enige duidelijke factor ten aanzien van de actor justitiabelen die uit de theorie naar voren komt, betreft de eigen behoefte tot contact met een vrijwilliger. Dit geldt voor zowel maatjescontact (begeleidend, ondersteunend) als vrijwilligers met een signalerende functie. Impliciet kan uit de literatuur worden afgeleid dat er daarmee sprake is van (het proces van) secundaire desistance: identificatie met niet-criminelen waarbij de justitiabele aangeeft een ander mens te zijn geworden (Geenen, 2010).

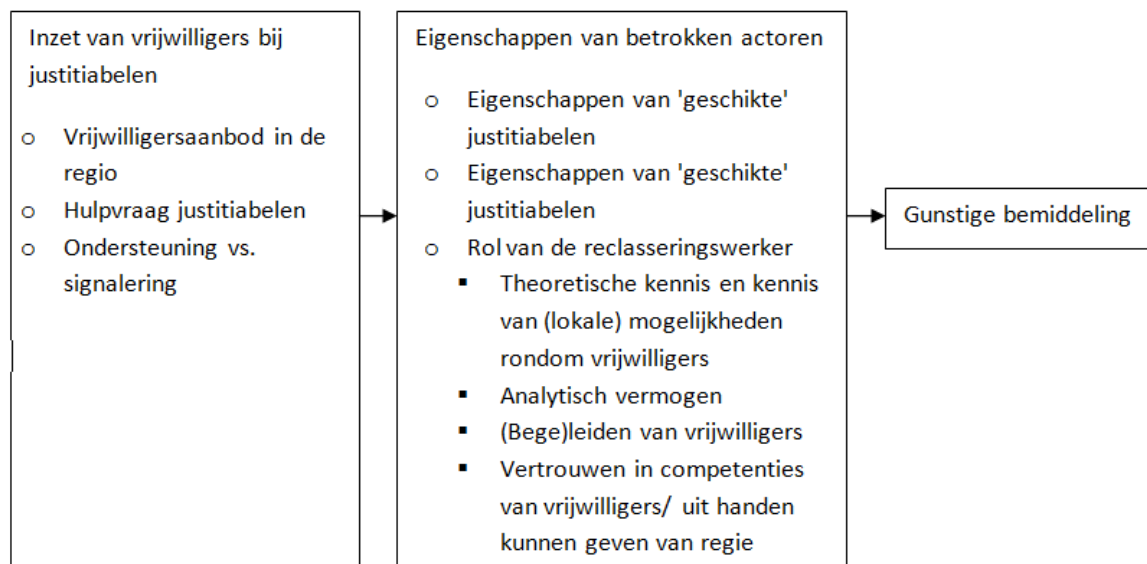
Dit komt overeen met de bevindingen vanuit de empirie, maar tevens komt uit de empirie naar voren dat er geen direct gevaarsrisico mag zijn en er sprake moet zijn van een verantwoord contact. Dit impliceert dat de justitiabele in staat moet zijn om afspraken na te komen. Bij maatjescontact is (een basis voor) vertrouwen daarbij van belang, zo blijkt uit het onderzoek. Voor een gunstige bemiddeling is het daarom bevorderlijk dat justitiabelen in staat zijn tot contactgroei, maar dit is geen vereiste. Tot slot kunnen er geen algemene uitspraken worden gedaan over de (maximale) aard of ernst van de problematiek van justitiabelen als factor voor een gunstige bemiddeling. Dit zal zorgvuldig per individu moeten worden bekeken.

Wanneer gekeken wordt naar factoren voor een gunstige bemiddeling op het vlak van de vrijwilligers, blijkt uit de theorie dat zij aan minstens drie eisen dienen te voldoen: zij moeten communicatief vaardig zijn, stevig in de schoenen staan en gemotiveerd zijn. Indien het contact (naast ondersteuning) gericht is op signalering, dan worden er meer eisen aan de vrijwilliger gesteld die zich richten op herkenning, confrontatie, aanmoediging en het onderhouden van contacten met relevante professionals (De Croes & Vogelvang, 2010). Deze competenties werden tijdens de empirische fase - in meer of mindere mate - door zowel vrijwilligers als reclasseringswerkers als noodzakelijk benoemd, al bleken sommige reclasseringswerkers het moeilijk te vinden erop te kunnen vertrouwen dat vrijwilligers deze competenties ook daadwerkelijk bezitten. Een aanvulling naar aanleiding van het empirisch onderzoek, is het van belang dat de vrijwilliger een onbevooroordeelde houding naar de justitiabele aanneemt. Dit punt wordt door meerdere respondenten uit alle bevraagde actoren genoemd als een belangrijke factor. Daarnaast geven zowel vrijwilligers als reclasseringswerkers aan dat vrijwilligers - in het geval van maatjescontact - terughoudend dienen te zijn met het geven van tips en adviezen. Tot slot zijn kennis van eventuele risico's, hoe daarmee om te gaan en het kunnen terugvallen op een professional voor ondersteuning, factoren die door zowel vrijwilligers als reclasseringswerkers worden benoemd en ter aanvulling dienen op de reeds bestaande factoren uit de theorie.

Vanuit de theorie is geen onderzoek bekend over de rol van de reclasseringswerker ten aanzien van het onderzoeksonderwerp. Wel zijn er een aantal factoren betreffende de rol van de reclasseringswerker uit de theorie te herleiden. Dit betreft kennis van desistance processen en het sociaal kapitaal; kennis van de (lokale) mogelijkheden om vrijwilligers in te zetten bij justitiabelen; analytisch vermogen; motiverende gespreksvoering; (bege)leiding kunnen bieden aan vrijwilligers en het verschaffen van helderheid omtrent taken, verantwoordelijkheden, inhoudelijke aansturing, privacy en overige (rand)voorwaarden. Echter, uit

het empirisch onderzoek wordt duidelijk dat deze factoren niet voldoende lijken te zijn op het moment dat de reclasseringswerker geen vertrouwen heeft in de competenties van de vrijwilliger. Kennis van de (lokale) mogelijkheden om vrijwilligers in te zetten bij justitiabelen, dient daarom breder gezien te worden dan enkel het beschikbare aanbod. Het gaat daarbij ook om kennis over de vrijwilligers(typen) zelf. Dit hangt samen met de factor dat de reclasseringswerker in staat moeten zijn om regie (deels) uit handen te geven.

Het conceptueel model zoals dit aan het begin van het onderzoek is opgesteld, ziet er met de aanvulling uit de empirie als volgt uit:

5.1.2 Verhouding gunstige factoren met betrekking tot de huidige situatie

Uit het empirisch onderzoek komen geen negatieve geluiden over de wijze waarop het project Vrij & Verder is opgezet. De ondersteuning en begeleiding verloopt naar wens en vrijwilligers en reclasseringswerkers hebben vertrouwen in de coördinatrice. Het huidige aanbod wordt aldus positief beoordeeld. De analyse van het onderdeel 'hulpvraag justitiabelen' laat geen verschil zien tussen de huidige en de wenselijke situatie. Van belang is dat de justitiabele een eigen hulpvraag heeft.

Kijkend naar de huidige en wenselijke situatie betreffende ondersteuning vs. signalering, bestaan verschillende wensen onder de actoren betreffende de wenselijke situatie ten opzichte van de huidige situatie. Het lijkt erop dat justitiabelen de voorkeur hebben voor ondersteuning en geen signalerende rol voor de vrijwilliger zien weggelegd. De vrijwilligers zijn het daarmee eens, maar geven aan het wel prettig te vinden om op de hoogte te zijn van risicosignalen. De reclasseringswerkers zijn verdeeld ten aanzien van dit topic. Een en ander hangt ook af van het doel waarvoor de vrijwilliger wordt ingeschakeld. Een kleine meerderheid van de reclasseringswerkers (zes van de tien) zou echter graag zien dat vrijwilligers ook een signalerende functie kunnen krijgen, mits dit van tevoren in goed overleg met de justitiabele wordt afgesproken. Nu in de huidige situatie vrijwilligers niet worden ingezet met een signalerende rol, heeft dit momenteel relatief weinig invloed op de bemiddeling.

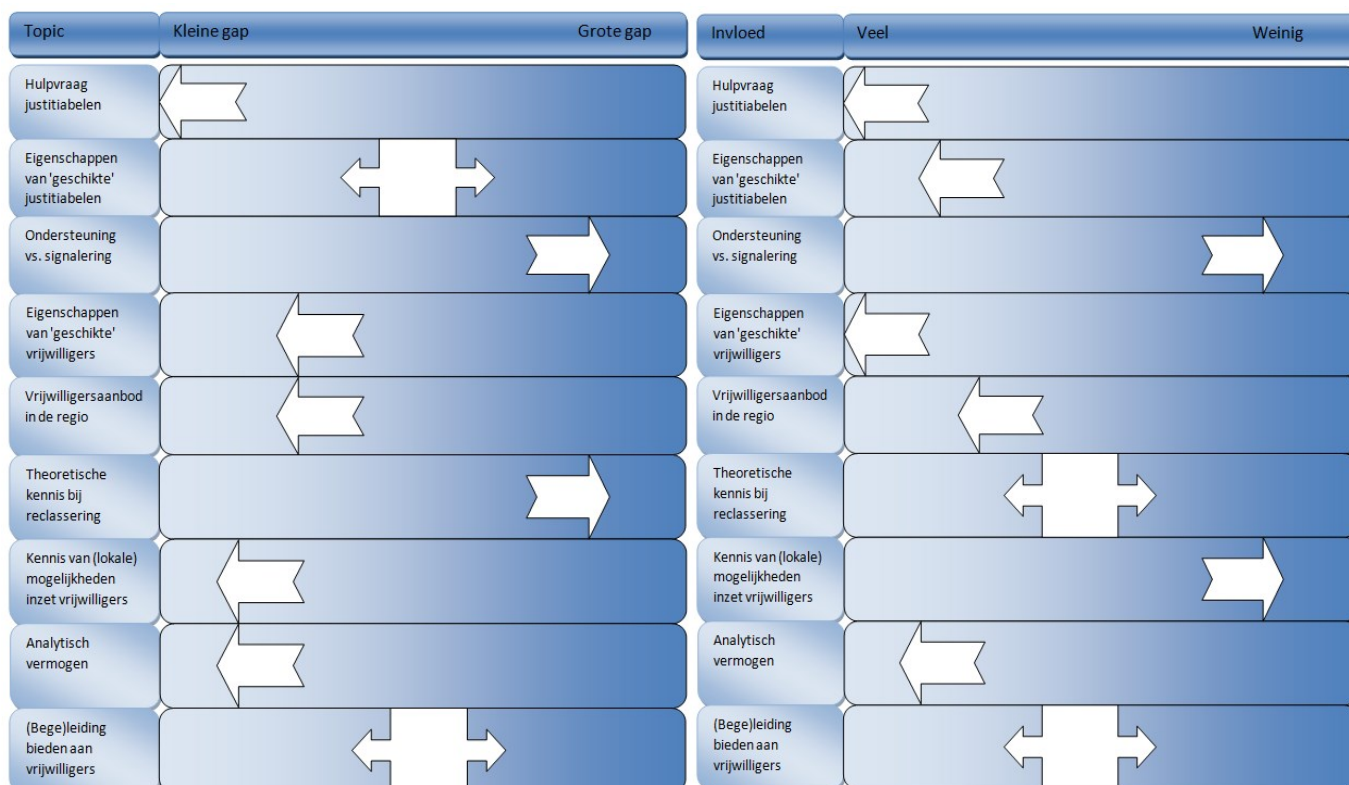
De afweging of een justitiabele wel of niet geschikt is voor bemiddeling, is moeilijk in algemene termen te verwoorden. Er zijn wel een aantal criteria waar een justitiabele aan dient te voldoen (motivatie, afspraken nakomen, geen gevaarsrisico), maar verder betreft het maatwerk. In hoeverre er daarom sprake is van een 'gap' tussen de huidige en de gewenste situatie is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen.

Zowel vrijwilligers als reclasseringswerkers benoemen nagenoeg dezelfde competenties die nodig zijn om met de doelgroep om te kunnen gaan. Vrijwilligers benoemen dit vanuit hun huidige ervaring en in dat opzicht is de gap tussen de huidige en de gewenste situatie relatief klein te noemen. Wat echter opvalt, is

dat het reclasseringswerkers ontbreekt aan vertrouwen dat de gewenste competenties ook overeen komen met de huidige situatie.

Ten aanzien van de rol van de reclasseringswerker, is sprake van een grote gap tussen de huidige en de gewenste situatie. (Wetenschappelijke) kennis omtrent desistance en de betekenis van sociaal kapitaal ontbreekt bij ten minste de helft van de respondenten. Reclasseringswerkers handelen veelal vanuit hun ervaring (tacit knowledge). Het is onbekend of het gemis van theoretische kennis over het verloop van het desistance proces en de rol van het sociaal kapitaal een negatief effect heeft op de bemiddeling, of dat dit voldoende wordt gecompenseerd door de tacit knowledge. Reclasseringswerkers zijn allen wel (in grote lijnen) op de hoogte van het aanbod van Vrij & Verder, sommigen zijn ook bekend met andere projecten die verwant zijn aan de doelgroep. Uit de interviews blijkt dat reclasseringswerkers - op het moment dat het een optie is - zorgvuldig nadenken over het al dan niet toevoegen van een vrijwilliger aan het reclasseringstraject. Zij hebben oog voor de problematiek en de hulpvraag van de justitiabele en maken de afweging of het betrekken van een vrijwilliger verantwoord is. Reclasseringswerkers staan open om meer samen te werken met vrijwilligers en hebben hiertoe ook ideeën aangedragen. Drie reclasseringswerkers vrezen echter voor een taakverzwaring, indien zij direct contact onderhouden met de vrijwilliger en deze een beroep op hen gaat doen.

Bovenstaande analyse ziet er schematisch als volgt uit:

Schema 1: Topic-analyse

Schema 2: Invloed-analyse

5.2 Conclusie

De conclusie van het onderzoek vindt allereerst plaats aan de hand van een algemene conclusie, waarbij de gevolgtrekking van het totaalbeeld wordt weergegeven. Ten tweede komen de conclusies per topic aan de orde. Het is van belang dat alle conclusies steeds moeten worden gezien in de context van de huidige situatie met Vrij & Verder als vrijwilligersproject en de wenselijke situatie waarbij verder wordt gekeken dan het huidige aanbod.

5.2.1 Algemene conclusie

Op basis van de topic-analyse en de invloed-analyse vallen een aantal zaken op. Te zien is dat de twee topics waar een grote gap bestaat tussen de huidige en de gewenste situatie (ondersteuning vs. signalering en theoretische kennis bij reclassering), van weinig of neutrale invloed zijn op de bemiddeling. Dit is gunstig, de discrepantie heeft geen overheersend effect.

De vier topics die de meeste invloed hebben op een gunstige bemiddeling, betreffen 'hulpvraag justitiabelen', 'eigenschappen van 'geschikte' justitiabelen', eigenschappen van 'geschikte' vrijwilligers en het 'analytisch vermogen' van de reclasseringswerkers. Bij het analytisch vermogen gaat het om het afwegen van draagkracht, draaglast en draagvlak bij de justitiabele. De eigen hulpvraag en de eigenschappen c.q. kenmerken van de justitiabele spelen daarbij een rol. Echter, om een goede inschatting te kunnen maken of de justitiabele geschikt is voor bemiddeling met een vrijwilliger, zijn de eigenschappen van de vrijwilliger minstens zo belangrijk. Hoewel de reclasseringswerkers en de vrijwilligers nagenoeg dezelfde competenties benoemen en de vrijwilligers de indruk wekken zicht te hebben op hun eigen kwaliteiten en valkuilen, geven meerdere reclasseringswerkers aan dat zij vrezen dat de vrijwilliger het traject (onbewust) in negatieve zin kan beïnvloeden door een gebrek aan competenties. Mogelijk dat dit ook de reden is dat zes van de tien reclasseringswerkers hebben aangegeven behoefte te hebben aan een eigen vrijwilligersspoule, in te zetten voor hand- en spandiensten, kortdurende interventies en praktische zaken. Het lijkt erop dat dit voortkomt uit de behoefte aan korte lijntjes en het zicht willen hebben op de vrijwilliger, zodat er een betere inschatting gemaakt kan worden of de vrijwilliger de problematiek van de justitiabele kan handelen.

5.2.2 Conclusies per topic

Vrijwilligersaanbod in de regio

Uit de interviews met reclasseringswerkers komt meermalen naar voren dat men wel vaker vrijwilligers zou willen inzetten, maar het werkgebied van de reclassering het werkgebied van Vrij & Verder overstijgt. Zes van de tien respondenten vinden het (mede daarom) wenselijk dat de reclassering ook een eigen vrijwilligersspoule zou krijgen, met name om in het kader van kortdurende interventies en hand- en spandiensten snel praktische zaken aan te kunnen pakken. Het lijkt erop dat reclasseringswerkers op het moment onvoldoende aan Vrij & Verder denken op het moment dat ondersteuning bij praktische zaken gewenst is, niet zijnde maatjescontact, om deze vraag aan voor te leggen. Daarnaast heeft onderzoeker de indruk dat reclasseringswerkers de aanmelding bij een externe organisatie 'te veel gedoe' vinden en het derhalve sneller is om (praktische) zaken zelf op te pakken. Mogelijk dat daar de behoefte aan een eigen vrijwilligersspoule (mede) uit voortkomt.

Hulpvraag justitiabelen

De eigen hulpvraag van de justitiabele heeft een grote invloed op de keuze om al dan niet door te verwijzen, maar is ook van invloed op de motivatie voor het inhoudelijke contact met de vrijwilliger.

Ondersteuning vs. signalering

Zoals aangegeven bestaan er meningsverschillen onder de actoren hoe omgegaan zou kunnen c.q. moeten worden met signalering. De actoren zijn het er over eens dat ondersteuning (zoals maatjescontact) voor mensen met eenzaamheidsproblematiek of een afstand tot de samenleving - indien mogelijk - wenselijk is. Op het moment zet de reclassering geen vrijwilligers in voor signalering (uitgezonderd het COSA-project), maar reclasseringswerkers - en tot op bepaalde hoogte ook vrijwilligers - zien hier wel mogelijkheden voor, mits dit ook de behoefte van de justitiabele is.

Eigenschappen van 'geschikte' justitiabelen

Geconcludeerd kan worden dat de inschatting of een justitiabele wel of niet geschikt is voor bemiddeling met een vrijwilliger, van grote invloed is op de keuze om wel of geen doorverwijzing te doen. Dit kan echter niet los worden gezien van het beeld dat reclasseringswerkers hebben van de competenties van de vrijwilligers (zie *eigenschappen van 'geschikte' vrijwilligers*). Onder reclasseringswerkers bestaan grote verschillen over wanneer een justitiabele wel of niet geschikt is. Wanneer dit wordt vergeleken met de

problematiek van justitiabelen die momenteel door vrijwilligers van Vrij & Verder worden begeleid, lijken reclasseringswerkers op voorhand justitiabelen uit te sluiten die wellicht prima bemiddelbaar zijn. De beoordeling ervan blijft echter maatwerk, maar doordat doorverwijzingen niet (voldoende) plaatsvinden kan deze beoordeling niet worden gemaakt.

Eigenschappen van 'geschikte' vrijwilligers

Dit topic heeft veel invloed op de (niet tot stand komende) bemiddeling tussen justitiabelen en vrijwilligers. Reclasseringswerkers zijn terughoudend om justitiabelen met zwaardere problematiek aan te melden voor bemiddeling met een vrijwilliger, uit vrees dat de vrijwilliger onvoldoende competent is om met de problematiek om te kunnen gaan. Het is de vraag of deze aanname juist is. Kennis over de huidige situatie van dit topic ontbreekt deels bij de ondervraagde reclasseringswerkers.

Theoretische kennis bij reclassering

Hoewel het gebrek aan (wetenschappelijke) kennis omtrent de desistance processen en de rol van het sociaal kapitaal niet per se van grote invloed lijkt te zijn op de keuze om justitiabelen al dan niet door te verwijzen, wordt aangenomen dat theoretische kennis het bewustzijn en het systematisch handelen vergroot en dit een positief effect kan hebben op de bemiddeling.

Kennis van (lokale) mogelijkheden inzet vrijwilligers

Winst kan behaald worden in het vergroten van kennis over de werkwijze van Vrij & Verder en het type vrijwilligers dat zij in huis hebben. In de huidige situatie wordt - met name dit laatste - vaak negatief ingekleurd, wat van invloed is op de keuze om justitiabelen wel of niet aan te melden voor bemiddeling.

Analytisch vermogen

Reclasseringswerkers hebben niet (altijd) voldoende zicht op de vrijwilligers van het project Vrij & Verder en onderzoeker sluit niet uit dat de vrijwilligers onderschat worden in hun competenties. Hoewel dit negatief klinkt, ziet onderzoeker dit ook als zorgvuldigheid naar zowel de justitiabelen als de vrijwilligers. Het is echter van belang dat de analyse gemaakt wordt op basis van de werkelijkheid, op het moment geschiedt dit nog (te veel) op basis van aannames.

(Bege)leiding bieden aan vrijwilligers

Reclasseringswerkers geven aan open te staan voor een intensievere samenwerking met vrijwilligers. Specifiek is er behoefte aan praktische ondersteuning. Onderzoeker heeft niet de indruk dat reclasseringswerkers de inhoudelijke begeleiding bij hun takenpakket willen nemen. Een aantal reclasseringswerkers geeft dit uitdrukkelijk aan en anderen zien de praktische ondersteuning als een taakverlichting. Hoewel uit het onderzoek blijkt dat reclasseringswerkers zorgvuldig willen omgaan met vrijwilligers en wordt aangegeven dat deze mensen goed begeleid moeten worden, komen uit de antwoorden geen aanwijzingen naar voren dat zij de verlichting op praktisch vlak zelf willen compenseren door de begeleiding aan vrijwilligers. Dit betreft echter een interpretatie van onderzoeker, hier is tijdens het onderzoek niet voldoende op doorgevraagd om hier harde conclusies aan te kunnen verbinden.

5.3 Aanbevelingen

Het doel van het onderzoek is om de structurele inzet van vrijwilligers bij justitiabelen van Reclassering Leger des Heils unit Eindhoven te vergroten, door inzicht te geven in de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling tussen justitiabelen en vrijwilligers.

Op basis van bovenstaande conclusies, wil onderzoeker graag drie aanbevelingen naar de reclassering van het Leger des Heils (unit Eindhoven) doen. De eerste twee aanbevelingen zijn gericht op de huidige situatie in de samenwerking met Vrij & Verder. De derde aanbeveling heeft betrekking op een mogelijke oplossing die aansluit bij de behoefte van reclasseringswerkers zoals deze in dit onderzoek naar voren is gekomen.

1. Om de inzet van vrijwilligers van Vrij & Verder binnen het reclasseringstraject te vergroten verdient het aanbeveling om in te zetten op het vergroten van het vertrouwen onder reclasseringswerkers

ten aanzien van de competenties van de vrijwilligers van Vrij & Verder, wat bereikt kan worden door een nauwere samenwerking met het project. Het vergroten van vertrouwen onder de reclasseringswerkers kan plaatsvinden door het aanstellen van een contactpersoon vrijwilligersinzet bij de reclassering. Dit betreft bij voorkeur een uitvoerend professional in de functie van reclasseringswerker, die ondersteuning krijgt van de procesregisseur die in samenspraak met de coördinator van het project Vrij & Verder een procesbeschrijving ontwikkeld. Onderzoeker geeft in overweging om aan te dringen op het mogen draaien van een pilot, welke ten behoeve van het landelijk beleidsvoornemen om de vrijwilligersinzet te verhogen per september 2018 zal starten. Daarnaast is het van belang dat er voor aanvang van de eventuele pilot, maar ook wanneer deze er niet zou komen in de regio, in samenwerking met het project Vrij & Verder en met inachtneming van de onderzoeksresultaten een themabijeenkomst wordt gepland voor reclasseringswerkers. Zodoende kan worden ingezet op het vergroten van de kennis en wordt verwacht dat het vertrouwen onder de reclasseringswerkers in het project Vrij & Verder wordt vergroot.

2. Het tweede aspect betreffende het verbeteren van de samenwerking met het project Vrij & Verder heeft betrekking op de adviseurs die werkzaam zijn binnen de reclassering van het Leger des Heils te Eindhoven. Het betreft de aanbeveling om de inzet van vrijwilligers onderdeel te laten uitmaken van het primaire proces, door de afspraak te maken dat de adviseurs tijdens het invullen van het diagnostisch instrument aangeven in hoeverre vrijwilligers een rol kunnen spelen bij de casus en - indien van toepassing - dit mee te nemen in het plan van aanpak voor het toezicht. Onderzoeker adviseert om in het Diagnose & Advies overleg, waar alle adviseurs aan deelnemen, af te spreken op welke wijze vrijwilligers een plaats kunnen krijgen in het primaire proces en om afspraken te maken hoe de adviseurs deze afspraak gaan waarborgen wanneer zij elkaar van feedback voorzien. De verwachting is dat op het moment dat er een uitspraak wordt gedaan over de inzet van vrijwilligers in het diagnostisch instrument en/of wordt opgenomen in het plan van aanpak, de toezichthouders dit actiever zullen oppakken en het zodoende een grotere kans op inbedding zal krijgen.
3. Om de inzet van vrijwilligers binnen het reclasseringstraject in zijn algemeenheid te vergroten, verdient het ten derde de aanbeveling om de mogelijkheden te onderzoeken voor het oprichten van een eigen vrijwilligerspoule binnen de unit van de reclassering Leger des Heils, gericht op kortdurende (praktische) interventies en hand- en spandiensten. Onderzoeker adviseert de clustermanager en/of de procesregisseur van reclassering Leger des Heils Eindhoven om een werkgroep met reclasseringswerkers op te richten om zodoende een concreet voorstel te maken gericht op het oprichten van een vrijwilligerspoule. Dit kan vervolgens worden voorgelegd aan de afdeling Beleid van de reclassering van het Leger des Heils. Het verdient aanbeveling om kritisch te kijken naar de wijze waarop de begeleiding van deze vrijwilligers wordt gewaarborgd en wie hiervoor het aanspreekpunt zal zijn, nu uit het huidige onderzoek onvoldoende naar voren is gekomen op welke wijze de reclasseringswerkers dit ingevuld willen zien.

5.4 Kritische reflectie

In deze laatste paragraaf wordt stilgestaan bij de reflectie op het onderzoek. Dit vindt plaats aan de hand van drie deelparagrafen, te weten: een reflectie op de gebruikte theorieën, de resultaten van het onderzoek voor de bruikbaarheid ervan in de praktijk en een reflectie op de eigen rol van onderzoeker.

5.4.1 Theoretische reflectie

Bij aanvang van het onderzoek is getracht om zo veel mogelijk relevante informatie betreffende het onderwerp te verzamelen, om zodoende een duidelijke theoretische basis te hebben die vervolgens aan de empirie getoetst kon worden. Er is echter niet veel gericht onderzoek naar dit onderwerp verricht, waardoor het onderzoek van De Croes & Vogelvang (2010) een vrij prominente rol heeft gespeeld in de totstandkoming van het theoretisch kader. Waar mogelijk heeft onderzoeker dit aangevuld met overige theorieën die weliswaar niet specifiek betrekking op het onderwerp hebben, maar in het licht van het

onderzoek wel als relevant zijn beschouwd. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is echter grotendeels input uit de empirie behaald.

5.4.2 Bruikbaarheid van de resultaten

Het onderzoek richt zich op de situatie in de regio Eindhoven, waar reeds een professioneel opgezet project dat zich richt op de begeleiding van justitiabelen door vrijwilligers actief is: Vrij & Verder. De resultaten van het onderzoek zijn daarom in de eerste plaats van toepassing op deze regio en dit specifieke vrijwilligersproject. Omdat het een regionaal project betreft, kunnen de resultaten van het onderzoek niet één op één naar andere regio's in Nederland worden vertaald. Echter, wanneer gekeken wordt naar de opzet van het project, de wijze van begeleiding, de ervaringen van de vrijwilligers, reclasseringswerkers en justitiabelen en op basis daarvan de factoren die van invloed zijn op een gunstige bemiddeling, zijn de resultaten mogelijk wel bruikbaar voor andere regio's. Daarnaast is tijdens de empirische fase aandacht geweest voor ideeën om vrijwilligers ook op andere manieren (dan via een extern maatjesproject) in te zetten, de behoefte daaraan en de wenselijke wijze waarop dit plaats zou moeten vinden. De behoeften en ideeën die hieruit zijn voortgekomen, kunnen door de reclassering worden getoetst in andere regio's. Concluderend zijn de resultaten met name bruikbaar voor de reclassering van het Leger des Heils in de regio Eindhoven, en wellicht ook voor de verslavingsreclassering en Reclassering Nederland te Eindhoven. Buiten de regio kunnen de resultaten dienen ter toetsing van de wensen en mogelijkheden omtrent de inzet van vrijwilligers tijdens het reclasseringstraject.

5.4.3 Reflectie op rol van onderzoeker

Onderzoeker had vooraf geen ervaring met het uitvoeren van kwalitatief praktijkgericht onderzoek. Het onderzoek is daarom tevens een leerproces geweest. Waar het tijdens het ontwerpen van het onderzoek nog regelmatig zoeken was, vielen er tijdens de empirische fase van het onderzoek regelmatig puzzelstukjes op hun plek. Dit heeft ertoe geleid dat de vraagstellingen en bijbehorende deelvragen tijdens het onderzoek zijn aangepast.

Het afnemen van de interviews verliep boven verwachting goed. Onderzoeker heeft ervoor gekozen om de respondenten alle ruimte te geven om hun verhaal te doen. Met het uitwerken van de interviews leverde dit extra werk op, maar het kwam het contact tijdens de interviews zelf ten goede: respondenten leken zich vrij te voelen om antwoord te geven op de vragen en er ontstonden interessante gesprekken. Omdat onderzoeker tevens reclasseringswerker is, is ervoor gekozen om tijdens de interviews regelmatig samen te vatten om zodoende eigen invulling en interpretatie proberen te voorkomen. Hieruit bleek dat sommige vragen anders geïnterpreteerd werden dan onderzoeker bedoelde. Dit is tijdens de interviews aan bod gekomen en waar nodig zijn de vragen en antwoorden verduidelijkt.

De interviews hebben een schat aan informatie opgeleverd, maar het zorgde er ook voor dat deze informatie vrij versnipperd was. Immers, niet in ieder interview zijn dezelfde vragen op exact dezelfde manier gesteld c.q. zijn exact alle dezelfde onderwerpen aan bod gekomen. Bij het verwerken van de interviews is tevens gebleken dat niet bij alle respondenten voldoende is doorgevraagd en/of onderzoeker zich heeft laten afleiden toen respondenten tussendoor telefoontjes kregen. Tevens is er gedurende de periode van het afnemen van de interviews een onderwerp toegevoegd, namelijk of de respondenten mogelijkheden zien om vrijwilligers ook in te zetten bij justitiabelen met een negatief netwerk. Dit onderwerp is derhalve niet met alle respondenten besproken. Om een volledig beeld te krijgen, had onderzoeker na het verwerken van alle resultaten deze missende informatie bij de betreffende referenten kunnen c.q. moeten opvragen. Omwille van tijdsdruk is hier niet voor gekozen.

Literatuurlijst

Baart, A. (2001). *Een theorie van de presentie*. Den Haag: Boom Lemma.

Bosker, J., Donker, A., Menger, A., & Van der Laan, P. (2013). Theorieën over afbouw en stoppen met delinquent gedrag. In Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. *Werken in gedwongen kader, methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 77-95). Amsterdam: SWP.

Croes, L. de, & Vogelvang, B. (2010, april). *Vrijwilligers binnen Reclassering Nederland. Een (beleids)studie naar de grenzen, mogelijkheden en betekenisvolle verhalen*. Geraadpleegd op 29 januari 2018, van https://hbo-kennisbank.nl/record/sharekit_av/oai:surfsharekit.nl:4df67abb-e723-4fd9-af73-175dfe63b577

Croes, L. de, & Vogelvang, B. (2013). Civiele kracht: sociaal netwerk en vrijwilligers. In Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. *Werken in gedwongen kader, methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp.423-436). Amsterdam: SWP.

Dekker, P. (1999). *Vrijwilligers vergeleken*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Dekker, P. & Hart, J. de (2001). Levensbeschouwing en vrijwilligerswerk: Het belang van netwerken in een seculerende samenleving. *Tijdschrift voor Humanistiek*, 2 (8): p. 9-17.

Donker, A. (2013). Theorieën over ontstaan en ontwikkeling van delinquent gedrag. In Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. *Werken in gedwongen kader, methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp.61-76). Amsterdam: SWP.

Doorewaard, H., Kil, A., & Van de Ven, A. (2016). *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Driessen, R., Uytterlinde, A., Verheijen, E., & Polder, J. (2018). *Inzet vrijwilligers bij toezicht*. Voorstel invulling mogelijkheden inzet vrijwilligers bij de 3RO. Utrecht: Reclassering Nederland, SVG Verslavingsreclassering, Leger des Heils.

Duijnhouwer, H. (2005). *Motivatatie en zelfregulatie op taakniveau: ontwikkeling van een vragenlijst*.

Farrall, S. (2002) *Rethinking what works with offenders. Probation, social context and desistance from crime*. Milton: Willan Publishing.

Field, J. (2003) *Social Capital*. London: Routledge.

Gast, W.J. de, Hetem, R., & Wilbrink, I. (2009). *Basisboek vrijwilligersmanagement: Werven, sturen en motiveren*. Bussum: Coutinho.

Geenen, M. J. (2010, januari). Stoppen is afzien. *Welke betekenis geven jongeren aan professionals in het proces van stoppen met criminaliteit?* Geraadpleegd op 7 februari 2018, van https://www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/fileadmin/w/wegwijzerjeugdenveiligheid_nl/oudesite/doc/criminele_jongeren/onderzoek/stoppen-is-afzien.pdf

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. University of California Press: Berkeley.

Höing, M. & Vogelvang, B. (2011). *COSA in Nederland. Implementatiestudie*. 's-Hertogenbosch: Avans, Expertisecentrum Veiligheid/Programmabureau Circles-NL.

Höing, M., Caspers, J., & Vogelvang, B. (2009). *Circles-NL: aanpassingsstudie naar COSA, Cirkels voor Ondersteuning, Samenwerking en Aanspreekbaarheid in Nederland*. Programmabureau Circles-NL. Geraadpleegd op 18 mei 2018, van <http://www.cosanederland.nl/documents/1/11-0197%20eindevaluatie%20implementatieonderzoek%20def.pdf>

Jacobs, M.J.G., Van Kalmthout, A.M., & Von Bergh, M.Y.W. (2006). *Toepassing van bijzondere voorwaarden bij voorwaardelijke vrijheidsstraf en schorsing van de voorlopige hechtenis bij volwassenen*. Tilburg: IVA Beleidsonderzoek & Advies.

Krechtig, L., & Menger, A. (2013). Methodisch ondersteunen van gedragsverandering en re-integratie. In Menger, A., Krechtig, L., & Bosker, J. *Werken in gedwongen kader, methodiek voor het forensisch sociaal werk* (pp. 397-413). Amsterdam: SWP.

Krutzen, M., & Nicol, J. (2005). Vrijwilligerswerk in de context van het reclasseringswerk. Een poging tot herwaardering., *Proces*, 84 (1), 2-6.

Linders, E. A. H. M. (2010). *De betekenis van nabijheid*. Universiteit van Tilburg.

Meere, F. de, Huygen, A., & Braam, H. (2012) *De betekenis van aandacht*. Geraadpleegd op 22 juni 2018, van https://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/De_betekenis_van_aandacht_7174_web.pdf

Migchelbrink, F. (2007). *Actieonderzoek voor professionals in zorg en welzijn*. Amsterdam: SWP.

Mönnink, H. de (2004). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Handboek multimethodisch maatschappelijk werk*. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg.

Pennen, T. van der (2003). *Ontwikkelingen in het lokaal vrijwilligersbeleid*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Nelissen, P. (2010). Schuilt in elke doorzetter een stopper?, *Proces*, 89, (2), 108-124.

Plempers, E., Oudenampsen, D., Dekker, F., Scholten, C., van Overbeek, R., en Visser, G. (2006). *Hoe stevig is het cement? Positie van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties in de zorg*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2010. *Vrijwillig maar niet vrijblijvend!* Richting aan vrijwilligersbeleid in het kader van sanctietoepassing. Geraadpleegd op 29 januari 2018, van https://www.rsj.nl/binaries/advies-vbs_tcm26-26815.pdf

Reclassering Nederland, (z.d.-a). *Over de reclassering: Wat wij doen*. Geraadpleegd op 17 juni 2008, van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen>

Reclassering Nederland, (z.d.-b). *Over de reclassering: Bureau Buitenland*. Geraadpleegd op 15 juni 2018, van <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/bureau-buitenland>

Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., Booij, M., & Verckens, J. P. (2011). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson Education.

Sonderen, E. van (1993). Sociale Steun Lijst-Interacties (SSL-I) en Sociale Steun Lijst-Discrepanties (SSL-D). Geraadpleegd op 22 juni 2018 van https://www.umcg.nl/SiteCollectionDocuments/research/institutes/SHARE/assessment%20tools/handleiding_ssl_2e_druk.pdf

Staatscourant, nr. 69662.(2017, 6 december). Geraadpleegd op 15 juni 2018, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2017-69662.html>

Stubbe, W., & Dijk, F. van (2006). *Vrijwilligerscentrales onderzocht: een inventariserend onderzoek naar het werk van lokale steunpunten vrijwilligerswerk in Nederland*. Utrecht: CIVIQ.

Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2015). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.

Warr, M. (1998). Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology*, 36(2), 183-216.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N., Verweij, S., Alberda, D.L., & Essens, A.A.M. (2016). *Recidivebericht 2015. Landelijke cijfers over de terugval van justitiabelen bestraft in de periode 2002-2012*. Den Haag: WODC. Fact sheet 2016-1.

Bijlage 1 Topics en vragen reclasseringswerkers

Topic 1: vragen omtrent huidige situatie

1. Heb je in je caseload te maken (gehad) met justitiabelen die contact hebben met een maatje/vrijwilliger?
2. Hoe is deze verwijzing tot stand gekomen?
3. In hoeverre heb je contact met de vrijwilliger(s)?
4. Wat vind je in zijn algemeenheid van de inzet van vrijwilligers bij een reclasseringstraject?
5. Overweeg je bij elke justitiabele de mogelijkheid om vrijwilligers in te zetten? Waarom wel/niet en hoe verloopt die overweging?
6. Wat is in jouw opinie het voordeel van het inzetten van vrijwilligers tijdens het reclasseringstraject?
7. Wat is in jouw opinie het nadeel van het inzetten van vrijwilligers binnen een reclasseringstraject?
8. Welke justitiabelen zijn geschikt voor bemiddeling met een maatje?
9. Wat zijn contra-indicaties voor het inzetten van vrijwilligers?

Topic 2: (Wetenschappelijke) kennis, kennis over (lokale) organisaties en landelijk beleid

10. Wat kan je vertellen over 'desistance' (het proces van stoppen met crimineel gedrag)?
11. Kan je uitleggen wat de term 'sociaal kapitaal' inhoudt?
12. Ben je bekend met de (lokale) organisaties ten aanzien van vrijwilligers gericht op justitiabelen?
13. Ben je bekend met het landelijke beleid(svoornemen) vanuit de reclassering ten aanzien van de inzet van vrijwilligers?

Topic 3: vragen omtrent wenselijke situatie

14. Wat heb jij als reclasseringswerker nodig om meer te gaan samenwerken met vrijwilligers?
15. Op welke vlakken zie jij mogelijkheden om - in een ideale wereld - vrijwilligers in te zetten tijdens het reclasseringstraject?
16. In hoeverre zie je mogelijkheden om vrijwilligers in te zetten bij justitiabelen met een negatief netwerk?³
17. In welk stadium van het reclasseringstraject zie jij mogelijkheden voor bemiddeling met een vrijwilliger?
18. Hoe zou het contact tussen de reclasseringswerker en de vrijwilligers binnen het reclasseringstraject eruit moeten zien?
19. Als je terugdenkt aan de nadelen die je eerder hebt genoemd, aangaande het inzetten van vrijwilligers, zie je hier dan ook - in een ideale wereld - oplossingen voor?

³ Deze vraag is gedurende het onderzoek toegevoegd

Bijlage 2 Topics en vragen vrijwilligers

Topic 1: Motivatie en kenmerken van de vrijwilliger

1. Hoe lang ben je al vrijwilliger bij Vrij & Verder?
2. Waarom heb je gekozen voor deze doelgroep?
3. Wat zijn in jouw ervaring belangrijke eigenschappen voor een vrijwilliger om begeleiding te kunnen bieden aan deze doelgroep?
4. In hoeverre krijg je training/ ondersteuning bij je begeleidende taken?

Topic 2: Algemene vragen rondom begeleiding

5. Aan hoeveel cliënten bied je begeleiding?
6. Waar bestaat deze begeleiding uit?
7. Hoe verloopt de start van de begeleiding?
8. Worden er vooraf afspraken gemaakt ten aanzien van de begeleiding?
9. Worden er doelfspraken gemaakt en hoe worden deze geëvalueerd?

Topic 3: Inhoudelijke vragen rondom cliëntpopulatie

10. Met wat voor problematiek kampen de cliënten die je begeleid?
11. Ben je bekend met hun delictverleden?
12. Heb je alleen een begeleidende taak of ook een signalerende taak?
13. Hoe ga je om met risicosignalen?
14. In hoeverre heb je contact met het professionele netwerk van de cliënt?
15. Wat zijn belangrijke voorwaarden om een begeleidingstraject aan te gaan met een cliënt?
16. Wat is jouw ervaring aangaande de motivatie van cliënten om contact te houden met een vrijwilliger?
17. Zijn er in jouw opinie contra-indicaties ten aanzien van de begeleiding aan cliënten met een justitieverleden?

Topic 4: Verbeterpunten

18. Welke verbeterpunten zie je (in de breedste zin van het woord) ten aanzien van de begeleiding door vrijwilligers aan cliënten met een justitieverleden?

Bijlage 3 Enquête justitiabelen

ENQUÊTE

Beste,

Mijn naam is Sanne Stals en ik werk bij de reclassering van het Leger des Heils. In verband met mijn opleiding Master Forensisch Sociaal Professional ben ik bezig met een onderzoek rondom de inzet van vrijwilligers binnen een reclasseringstraject.

Het doel van de reclassering is om te voorkomen dat mensen opnieuw met justitie in aanraking komen, hierbij is het belangrijk dat mensen zich onderdeel van de maatschappij voelen. Contact met een maatje/ vrijwilliger kan je helpen om je, na een justitiecontact, weer (meer) onderdeel uit te laten maken van de maatschappij. De reclassering is daarom aan het onderzoeken hoe de inzet van vrijwilligers meer aandacht kan krijgen. Jouw mening is daarbij van groot belang! Deze enquête maakt onderdeel uit van een onderzoek naar de factoren die van invloed zijn op een succesvol contact met een maatje/ vrijwilliger, met als doel om meer mensen zoals jij succesvol in contact te kunnen brengen met een maatje/ vrijwilliger.

Je kan de enquête middels bijgevoegde envelop naar mij terugsturen, doe dit a.u.b. voor 27 april 2018. De enquête is volledig anoniem. Voel je vrij om je mening - positief of negatief - op papier te zetten.

1. Hoe ben je in contact gekomen met je maatje/ vrijwilliger van Vrij & Verder?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- ☐ Ik heb zelf contact gezocht vanuit eigen behoefte
- ☐ Via de PI
- ☐ Vanuit een klinisch behandeltraject
- ☐ Via een organisatie, namelijk...
- ☐ Via de reclassering
- ☐ Via familie/ vrienden/ kennissen
- ☐ Via (mede)cliënten en/of (mede)gedetineerden
- ☐ Anders, namelijk..._____

2. Heb je getwijfeld over contact met een maatje/vrijwilliger? Welke redenen hielden je bijna tegen? *Meerdere antwoorden zijn mogelijk.*

- ☐ Ik vond het moeilijk om toe te geven dat ik hulp nodig had
- ☐ Ik maakte me zorgen om negatieve reacties uit mijn omgeving
- ☐ Ik had geen behoefte aan nóg meer afspraken
- ☐ Anders, namelijk..._____

3. Wat gaf de doorslag om in zee te gaan met een maatje/ vrijwilliger?

Meerdere antwoorden zijn mogelijk (zie ook volgende pagina)

- ☐ Ik heb behoefte aan praktische ondersteuning
- ☐ Ik heb behoefte aan gezelschap

- Ik vind het fijn om contact met iemand te hebben die mijn delictverleden niet veroordeelt
- Ik heb behoefte aan iemand die kan ondersteunen/ signaleren bij (eventuele) dreigende terugval in delictgedrag of ander risicovol gedrag
- Ik heb behoefte aan ondersteuning om een nieuw (positief) sociaal netwerk op te bouwen
- Omdat ik dan meer (begeleide) vrijheden heb
- Omdat mijn omgeving dit een goed idee vindt
- Anders, namelijk..._____

4. Wat vind jij een geschikt moment om het contact met een maatje/ vrijwilliger aan te gaan?

- Tijdens detentie
- Tijdens mijn (eventuele) klinische traject
- Tijdens mijn ambulante traject
- Na afloop van mijn verplichte (reclasserings) traject
- Anders, namelijk_____

5. Hoe vaak heb je contact met je maatje/ vrijwilliger?

- Meer dan eens per week
- Eens per week
- Eens per twee weken
- Eens per drie weken
- Eens per vier weken
- Anders, namelijk_____

6. Vind je het belangrijk dat je maatje/ vrijwilliger op de hoogte is van je delictverleden?

- Nee, omdat_____

- Ja, omdat_____

7. Een vrijwilliger kan verschillende functies hebben: gericht op begeleiding, maar ook op signalering.

Wil je dat je maatje/ vrijwilliger op de hoogte is van risicosignalen en dit met je bespreekt als deze gezien worden?

- Nee, ik wil dat de vrijwilliger alleen een begeleidende functie heeft
- Ja, ik wil dat de vrijwilliger ook een signalerende functie heeft, maar dit alleen met mij bespreekt
- Ja, ik wil dat de vrijwilliger ook een signalerende functie heeft en dit (met mijn toestemming) bespreekt met professionele hulpverlener(s) die bij mij betrokken zijn.

8. Wat is jouw mening over het betrekken van vrijwilligers bij een reclasseringstraject?

- Ik vind dat dit volledig buiten de reclassering om moet verlopen
- De reclassering kan doorverwijzen, maar verder moet het gescheiden blijven
- Ik vind het prima als er contact is tussen de reclassering en de vrijwilliger, zolang ik volledig bij die contacten word betrokken
- Ik vind het prima als de reclasseringswerker (met mijn schriftelijke toestemming) contact heeft met de vrijwilliger, ik hoef daar niet zelf bij aanwezig te zijn

9. Heb je tips voor de reclassering wat betreft de plannen om meer gebruik van vrijwilligers te maken, schrijf ze dan a.u.b. hier neer: _____

10. Zou je mensen die in een soortgelijke situatie als jij zitten, contact met een maatje/ vrijwilliger aanraden? Waarom wel/niet?

11. Zijn er andere dingen die nog niet aan bod zijn gekomen en die je kwijt wil, schrijf ze dan a.u.b. hier neer: _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.

Heel hartelijk bedankt voor het invullen van deze enquête!

Met vriendelijke groet,
Sanne Stals.